

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Diplomová práce

**Žaloba na vydání věci jako prostředek ochrany
vlastnického práva**

Lucie Švehlová

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Diplomová práce

**Žaloba na vydání věci jako prostředek ochrany
vlastnického práva**

Vypracovala: Lucie Švehlová
Studijní program: M6805 Právo a právní věda
Studijní obor: Právo
Zadávací katedra: Katedra občanského práva
Vedoucí práce: JUDr. Miloslava Wipplingerová, Ph.D.

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Žaloba na vydání věci jako prostředek ochrany vlastnického práva“ zpracovala sama a pouze s využitím pramenů uvedených v práci.

V Plzni dne 4. 4. 2013

Lucie Švehlová

Poděkování

Ráda bych poděkovala své konzultantce JUDr. Miloslavě Wipplingerové, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce a za cenné rady při jejím zpracování.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině, která mě podporovala po celou dobu studia, zejména pak mé mamince.

Obsah

1. Úvod	1
2. Ochrana vlastnického práva v pojetí římského práva	3
2.1. Druhy vlastnického práva	3
2.2. Žaloba na vydání věci	5
2.3. Žaloba publiciánská	7
2.4. Negatorní žaloba	8
2.5. Další prostředky ochrany vlastnického práva	8
3. Pojem a obsah vlastnického práva	11
3.1. Právní vymezení vlastnického práva	11
3.2. Definice vlastnického práva	13
3.3. Obsah vlastnictví	17
3.4. Předmět vlastnictví	18
4. Ochrana vlastnického práva	21
4.1. Svépomoc	22
4.2. Ochrana poskytovaná orgánem státní správy	24
4.3. Soudní ochrana	25
5. Žaloba a její náležitosti	26
5.1. Druhy žalob	33
6. Žaloba na vydání věci	34
6.1. Postavení žalobce	35
6.2. Postavení žalovaného	39
6.3. Procesní nástupnictví	46
6.4. Předmět vindikace	47
6.5. Žalobní petit	49
6.6. Rozsah vydání věci	53

6.7. Konkurence žaloby na vydání věci s jinými žalobami	55
6.8. Úprava podle nového občanského zákoníku	60
7. Závěr.....	61
8. Resumé	63
9. Seznam použitých zdrojů	65

Seznam použitých zkratk:

ObčZ Zákon č. 40/1964, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

OSŘ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

NOZ Zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník

1. Úvod

Tématem mé diplomové práce je žaloba na vydání věci jako prostředek ochrany vlastnického práva. Volba tématu pro mě nebyla jednoduchá, zprvu jsem věděla jen to, že bych chtěla téma z oblasti občanského práva. Nakonec jsem si zvolila žalobu na vydání věci. Zaujalo mě, že ochrana tak důležitého lidského práva jako je vlastnické právo, je tak málo upravena na zákonné úrovni. Vlastnickým žalobám se věnuje pouze jeden paragraf, § 126 občanského zákoníku. Zajímalo mě, jak se s tímto problémem vypořádává judikatura a právní teorie.

Žalobu na vydání věci znalo již římské právo. V první části bych se chtěla zabývat pojetím reivindikační žaloby v římském právu a dále nastínit jaké jiné prostředky na ochranu vlastnického práva byly v té době aplikovány. Reivindikační žaloba byla na svou dobu velmi propracovaná a mnoho z této úpravy se zachovalo až dodnes.

Aby bylo docíleno souhrnné a ucelené zpracování problematiky žaloby na vydání věci, považuji za nutné zabývat se i problematikou související s touto žalobou. Za prvé je nutné se zabývat tím, čemu je vlastně ochrana poskytována. Vedle pojmu a obsahu vlastnického práva, považuji za potřebné se věnovat předmětu vlastnického práva. Neboť právě vydání předmětu svého vlastnictví se vlastník domáhá, v případě že je mu neoprávněně zadržován.

Dále bych se chtěla zabývat ochranou vlastnického práva, především obecnými a zvláštními prostředky ochrany upravenými občanským zákoníkem. Nežli se dostanu k hlavní části této práce, považuji za potřebné vymezit obecné a zvláštní náležitosti žaloby. Neboť má-li být žaloba úspěšná, tedy i žaloba na vydání věci, musí tyto náležitosti splňovat.

V hlavní části bych chtěla nastínit problémy, které nastávají v souvislosti s aplikací žaloby na vydání věci. Na tyto problémy se budu snažit najít řešení, zejména pomocí rozboru judikatury. Chtěla bych se zabývat i tím, jak tyto problémy řeší právní teorie. Ke konci bych se chtěla zaměřit na konkurenci žaloby na vydání věci s ostatními žalobami. V některých případech není jasné, jakou žalobou se má jedinec obrátit na soud, což není správné.

Vzhledem k tomu že od roku 2014 se stane účinným nový občanský zákoník, je nutné se v práci zabývat i touto novou úpravou. Velká změna nastane v pojetí věci v právním smyslu.

2. Ochrana vlastnického práva v pojetí římského práva

V rámci historického exkurzu bude zpracována pouze úprava ochrany vlastnického práva v římském právu. Jeho znalost je velmi přínosná pro chápání evropského práva, protože římské právo podnítilo vznik kontinentálního práva a ovlivnilo jeho vývoj. Římské právo bylo v každém případě na svou dobu velmi vyspělé. Dalším vývojem ochrany vlastnického práva se tato práce nezabývá, aby nebyl ubírán prostor hlavnímu jejímu tématu.

Předtím než bude zpracována úprava vlastnického práva v římském právu, je potřebné vymezit jednotlivé druhy vlastnického práva a to z toho důvodu, že jednotlivé druhy vlastnického práva požívaly různé ochrany. Nutno říci, že tato kvalifikace je pouze z hlediska ochrany vlastnického práva, z hlediska teorie znalo římské právo pouze jediné vlastnictví, které bylo všeobecným, výlučným a přímým panstvím nad věcí.¹

2.1. Druhy vlastnického práva

Nejdříve bude pojednáno o kviritském vlastnictví (*dominium ex iure Quiritium*) neboli pravém římském vlastnictví, které bylo platné podle civilního práva. Subjektem kviritského vlastnictví mohli být pouze římstí občané. Předmětem tohoto vlastnictví mohly být pouze *res Mancipi*. Za *res Mancipi* byly považovány věci základního hospodářského významu pro římskou zemědělskou domácnost. Výčet mancipačních věcí byl stanoven taxativně, patřily mezi ně pozemky na italské půdě, otroci, zvířata, jež byla určena pro tahání nebo nošení břemen a pozemkové služebnosti. Podle římské teorie byla veškerá půda ve státním vlastnictví (*ager publicus*) a byla přidělována neboli asignována jednotlivcům do kviritského vlastnictví. Kviritské vlastnictví mohlo být převáděno pouze formálními způsoby nabytí vlastnického práva, kterými byla *mancipatio* a později i *in iure cessio*. Při *mancipatio* byla věc předávána před svědky ve formě obrazného trhu. K *in iure cessio* docházelo před magistrátem. Nabyvatel

¹ HRDINA, A. I.; DOSTALÍK, P. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 52-53

uchopil věc, pronesl vindikační formulí a magistrát toto jednostranné jednání potvrdil.² Ochrana tohoto typu vlastnictví bude popsána dále.

Od kviritského vlastnictví se na počátku odlišovalo vlastnictví provinční. Předmětem tohoto vlastnictví byla provinční mimoitalská půda. Provinční půda byla také považována za vlastnictví státu, nebyla však asignována a zůstala dosavadním držitelům. Provinční vlastníci měli oproti kviritským vlastníkům povinnost platit daň z nemovitostí. Ochrana tohoto provinčního vlastnictví se rychle přibližovala ochraně kviritského vlastnictví a v justiniánském právu mu byla poskytována stejná ochrana.³

Dalším typem vlastnictví je peregrinské. Subjekty tohoto vlastnictví jsou cizinci neboli peregrini. Majetek cizinců nebyl původně chráněn, nebylo tedy možné mluvit o vlastnictví. S rozvojem mezinárodního obchodu bylo nutné tuto situaci změnit. Nejdříve byly uzavírány mezistátní smlouvy, které chránily peregriny před římskými magistráty. Zásadní změna nastala poté, co se vlastnictví cizinců dostalo do jurisdikce peregrinského praetora. Teprve od té doby bylo možné mluvit a zvláštním vlastnictví peregrinů v Římě.⁴

Posledním typem vlastnictví bylo vlastnictví bonitární neboli praetorské. Vznik tohoto vlastnictví souvisel s rozvojem obchodu, který vyžadoval neformální způsob převodu vlastnického práva, jímž byla tradice. Jednalo se o pouhé předání z ruky do ruky, bez formalit. Jak už bylo uvedeno výše, movité věci ve vlastnictví kviritském (*res Mancipi*) mohly být převáděny pouze formálními způsoby. V rámci rychlého obratu zboží však bylo nutné používat tradice. Vznikala tak ovšem zvláštní situace, kdy kupec získával *res Mancipi* pouze do držby a civilním vlastníkem se mohl stát teprve vydržením. Do té doby zůstával kviritským vlastníkem prodávající, který byl dále chráněn a mohl věc vindikovat. Tuto situaci řešil praetor, který vindikaci sice povoloval, ale zároveň dával žalovanému, kupci, možnost podat proti žalobci námitku věci prodané a tradované. Soud mohl rozhodnout o navrácení věci jen v případě, že nedošlo

² HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. Díl I. Páté vydání, Praha: Nakladatelství J. Otto, spol. s r. o., 1921, s. 186

³ HRDINA, A. I.; DOSTALÍK, P. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 53

⁴ KINCL, J.; URFUS, V.; SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 159

k prodeji. Kupec však stále nebyl chráněn proti třetím osobám, to se změnilo až zavedením praetorské publiciánské žaloby. Vznik této žaloby se spojuje i se vznikem bonitárního vlastnictví.⁵

V další části bude zpracována úprava ochrany vlastnického práva v římském právu. Existovaly tři možnosti, jak se bránit proti zásahům do vlastnického práva. První možností byla soudní ochrana vlastnického práva. Římská úprava nabízela dvě vlastnické žaloby – zaprvé žalobu na vydání věci v podobě civilní vindikace a praetorské publiciánské žaloby a zadruhé žalobu negatorní. Další možností byla mimosoudní neboli praetorská ochrana vlastnického práva, která spočívala v interdikttech, zvláštních příkazech praetora. Tyto interdikty sloužily především k ochraně držby, proto o nich nebude podrobněji pojednáno. Poslední možností byly zvláštní žaloby směřující zpravidla k ochraně práva k půdě.⁶

2.2. Žaloba na vydání věci

Nejpodrobněji bude popsána úprava žaloby na vydání věci v římském právu, protože tento institut je hlavním tématem této práce. Nejsilnějším a nejúčinnějším prostředkem, který měl kviritský vlastník k ochraně svého práva, byla rei vindicatio. Jednalo se o žalobu in rem neboli věcnou žalobu. Ve formulovaném procesu klasické doby bylo možné před soudem pouze uplatnit vlastnické právo. Vlastník mohl před soudem prokázat své právo k předmětu vlastnictví, nemohl však soudně dosáhnout jejího vydání. Dříve se vycházelo z toho, že vlastnické moci neodpovídají povinnosti ostatních. Toto chápání vlastnického práva se změnilo v rámci úřednického procesu, kdy bylo vlastnické právo chápáno jako právo subjektivní. Žalobce se tak mohl domoci soudního navrácení věci. Podle justiniánského práva mohl žalobce žádat buďto přímé navrácení věci nebo náhradní plnění v penězích.⁷

⁵ KINCL, J.; URFUS, V.; SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 159

⁶ HRDINA, A. I.; DOSTALÍK, P. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 54-56

⁷ KINCL, J.; URFUS, V.; SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 183

Aktivní legitimaci k podání žaloby měl, jak už bylo zmíněno dříve, kviritský vlastník, který musel své vlastnictví prokázat. Pasivně legitimován byl zprvu pouze držitel věci, až podle justiniánského práva mohl být žalován i detentor. Tato úprava vznikla na základě kazuistických úvah, které se zabývaly případy, kdy někdo předstíral držbu, aby zmátl žalobce nebo se žalovaný věci zbavil, aby unikl sporu. Žalobce byl v těchto případech bezmocným, a proto bylo nutné rozšířit okruh pasivně legitimovaných.⁸

Předmět vindikace bylo nutné zřetelně vymezit. Zpravidla jím mohla být pouze jednotlivá, individuálně určená věc. Zvláštní úprava byla v případě vindikace hromadné věci; například v případě stáda (*vindicatio gregis*) stačilo žalobci dokázat vlastnictví k většině kusů a žalovaný pak musel vydat i zbytek stáda.⁹ Tato speciální úprava v dnešní době již neexistuje. Dříve tato úprava byla důležitá kvůli významné roli zemědělství.

V případě, že žalobce ve sporu uspěl, měl žalovaný povinnost věc navrátit neboli restituovat. I tato povinnost prošla vývojem. Od počátku byl jasný obsah této povinnosti, žalovaný byl povinen věc navrátit v původním stavu společně s přírůstkem a plody. V případě, že nebylo možné tuto povinnost splnit, bylo nutné rozlišovat mezi držitelem v dobré víře a mezi tím, kdo věc v dobré vůli nedržel. Rozdíl se vyskytovaly v otázkách odpovědnosti způsobené na věci a v rozsahu povinnosti navrácení plodů. Držitel v dobré víře odpovídal za škodu, kterou zaviněně způsobil na věci až od doby zahájení procesu; držitel ve zlé vůli oproti tomu za tuto škodu odpovídal již od začátku držby. Držitel v dobré víře měl povinnost vydat nebo nahradit ty plody, které měl na začátku procesu nebo je získal v jeho průběhu. Oproti tomu držitel ve zlé víře byl povinen nahradit i ty plody, které spotřeboval nebo zanedbal před započítáním procesu.¹⁰

Žalovaný měl možnost se proti žalobci bránit pomocí námitek (*exceptiones*). Jednou z těchto námitek byla *exceptio rei venditae ac traditae*, námitka věci prodané a tradované. Námitka poskytovala ochranu nabyvateli, který

⁸ KINCL, J.; URFUS, V.; SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 183

⁹ HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. Díl I. Páté vydání, Praha: Nakladatelství J. Otto, spol. s r. o., 1921, s. 229-231

¹⁰ KINCL, J.; URFUS, V.; SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 184

získal mancipační věc pouhou tradicí. Tato námitka byla hojně využívána do té doby, než byl vytvořen účinnější prostředek na ochranu bonitárního vlastnictví – publiciánská žaloba. Ale ani po jejím vzniku se námitka věci prodané a tradované nepřestala používat. Sloužila však k jiným účelům – chránila držitele věci, kteří ji nenabylí koupí, ale jiným řádným způsobem. Žalovaný dále mohl použít exceptio doli, kterou uplatňoval nárok na náhradu nákladů na drženou věc. Pokud byly tyto náklady nutné k zachování věci, měl na ně nárok jak držitel v dobré víře, tak později i držitel ve zlé víře. Oproti tomu na náhradu nákladů užitečných, nikoli potřebných, měl nárok pouze držitel v dobré víře. Držitel měl možnost od věci oddělit vše, co pořídil a nebylo mu to nahrazeno, za předpokladu, že by tím nebyla snížena hodnota dané věci.¹¹

2.3. Žaloba publiciánská

Nyní bude věnována pozornost žalobě publiciánské. Název této žaloby nese jméno praetora, který ji vytvořil a zajistil tak bonitárnímu vlastníku stejné postavení při reivindakci jako kviritskému vlastníku. Při použití této žaloby se uplatňovala fikce, soudce měl vycházet z toho, že žalobce se stal kviritským vlastníkem věci vydržením a to bez ohledu na to, zda byly splněny podmínky vydržení. Postupem času se rozšířil okruh subjektů chráněných touto žalobou i na držitele v dobré víře, kteří věc nabylí řádným způsobem, tedy nejen koupí.¹²

Publiciánská žaloba se od reivindikace lišila v tom, že žalobce nedokazoval vlastnické právo, ale musel prokazovat, že věc nabyl řádným způsobem a v dobré víře. Žalovaným byl stejně jako u vindikace držitel, odlišnost byla v tom, že jím mohl být i kviritský vlastník.

Účinnost této žaloby se lišila podle toho, zda byl žalobcem bonitární vlastník nebo držitel v dobré víře. Bonitární vlastník mohl mít úspěch v této žalobě proti každému, tedy i proti kviritskému vlastníku. Držitel „bonae fides“ měl slabší postavení, protože nemohl podat účinnou žalobu proti kviritskému vlastníku. Mohla nastat i situace, kdy proti sobě ve sporu stáli dva držitelé věci

¹¹ HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. Díl I. Páté vydání, Praha: Nakladatelství J. Otto, spol. s r. o., 1921, s. 233

¹² KINCL, J.; URFUS, V.; SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 185-186

v dobré víře. V případě, že oba nabyli věc řádným způsobem, měl úspěch ve sporu zpravidla ten, který měl k věci lepší poměr.¹³

2.4. Negatorní žaloba

Proti zásahům do vlastnického práva, kterými nebylo odnětí držby, se mohl vlastník bránit negatorní neboli zápuřčí žalobou. Před tím, než byla justiniánským právem vytvořena jednotná actio negatoria, existovalo několik žalobních formulářů, které však ze začátku zněly jen negativně. Praxe však ukázala, že je potřeba i pozitivních znění.

Žalobcem mohl být vlastník, který své vlastnické právo musel dokázat. Dále musel žalobce dokázat, že došlo k zásahu do jeho práva, přičemž neoprávněnost tohoto zásahu dokazovat nemusel. Cílem této žaloby bylo, aby soud rozsudkem stanovil, že žalovaný není oprávněn zasahovat do žalobcova vlastnického práva a uložil mu odstranit příčinu rušení nebo v rušení přestat. Žalovaný byl zároveň povinen nahradit škodu, kterou způsobil svým jednáním.¹⁴

2.5. Další prostředky ochrany vlastnického práva

V následující části budou rozebrány další prostředky ochrany vlastnického práva. Všechny tyto prostředky vedly k ochraně vlastnického práva k půdě a většina z nich řešila sousedské spory. V dnešní době tyto situace nejsou takto speciálně upravené, a proto je zajímavé se jimi zabývat.

První z nich byla actio finium regundorum neboli mezná žaloba. Této žaloby se použilo v případě sporů ohledně hranic pozemků. Spor rozhodovali arbitři se zeměměřičskou specializací. V klasické době mohl být předmětem takového sporu pouze pruh půdy mezi pozemky o šíři pěti metrů. Tento mezní pruh nemohl být předmětem vydržení. Týkal-li se spor větší části půdy, musel být řešen pomocí vindikace. V justiniánském právu měla mezní žaloba obecné použití.

¹³ KINCL, J.; URFUS, V.; SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 185-186

¹⁴ KINCL, J.; URFUS, V.; SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 187

Stranami sporu byli vlastníci sousedících pozemků. Cílem této žaloby bylo zjištění hranic pozemků a jejich následné vytyčení. Pokud arbitr zjistil, že dosavadní hranice jsou nesprávné, stanovil hranice nové. V tomto případě jedné straně sporu přisoudil část sporného pozemku a zároveň této straně přikázal, aby druhé straně poskytla přiměřenou náhradu. Nebyl-li arbitr schopen určit hranice sporné půdy, rozdělil tuto půdu mezi obě strany.¹⁵

Další speciální žalobou byla *actio aquae pluviae arcendae*, která řešila spory, jež vznikaly při změně přirozeného toku dešťové vody. Účastníky sporu byli opět vlastníci sousedících pozemků, byl zde však vymezen žalobce a žalovaný. Žalobcem byl ten, jehož pozemek byl ohrožen, a žalovaný ten, na jehož pozemku došlo ke změně odtoku dešťové vody, která ohrožovala žalobcův pozemek. K této změně toku mohlo dojít zásahem lidské činnosti, ale i přirozenou cestou. Změnou odtoku dešťové vody nemusela být způsobena škoda, stačilo prokázat ohrožení. Cílem této žaloby bylo odstranění stavu, jež ohrožoval sousedící pozemek. V případě, že nežádoucí stav způsobil žalovaný, musel uhradit náklady potřebné na jeho odstranění, v opačném případě musel strpět pouze úpravy na svém pozemku.¹⁶

Dalším prostředkem bylo *cautio damni infecti* neboli záruka proti hrozící škodě. Jednalo se o jistotu sloužící k úhradě budoucí škody, která hrozila ze sousedního pozemku. Obavu z hrozící škody mohla vyvolat vadná povaha stavby nebo stromu, ale i činnost osob na sousedním pozemku. Rozhodující tedy nebyla škoda, ale nebezpečí škody, které hrozilo.

Požadovat tuto záruku mohl nejen vlastník ohroženého pozemku, ale i jiní věcně oprávnění – například nájemce nebo zástavní věřitel. V případě hrozící škody ze stromu byl aktivně legitimován pouze vlastník pozemku. Vlastník a držitel v dobré víře ohrožujícího pozemku mohli splnit povinnost jistoty pouhým stipulačním slibem náhrady – *repromissio*, naproti tomu *ususfructuář* (osoba mající právo užívat cizí věc a těžit z ní plody), *superficiář* (osoba mající právo stavby na pozemku, ke kterému má právo dlouhodobého nájmu), *emphyteuta*

¹⁵ HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. Díl I. Páté vydání, Praha: Nakladatelství J. Otto, spol. s r. o., 1921, s. 239

¹⁶ KINCL, J.; URFUS, V.; SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 188

(osoba mající dlouhodobý pacht k polním pozemkům) a zástavní věřitel byli povinni složit záruku – *satisdatio*. Povinnost složit záruku proti hrozící škodě mohla být uložena praetorským příkazem – tzv. *missio in possessionem ex primo decreto*. V případě, že povinný ani tak neplnil, mohl se oprávněný na základě příkazu ujmout detence pozemku a sám na něm provést opatření proti hrozícímu nebezpečí. Pokud ani toto opatření nevyřešilo situaci, udělil praetor oprávněnému *missio possessionem ex secundo decreto*, jímž získal držbu nad tou částí pozemku, která ohrožovala jeho pozemek, a stal se tak bonitárním vlastníkem této části.¹⁷

Dalším institutem k ochraně vlastnických práv byl neformální zákaz stavby, tzv. *operis novi nuntiatio*. Tento prostředek fungoval podobně jako dnešní předběžné opatření. Zakazující mohl zakázat pokračování ve stavbě, aby si zabezpečil případný výsledek sporu, ve kterém plánoval uplatnit své právo stavbu zakázat. Tento zákaz musel být vysloven přímo na stavbě za přítomnosti osob odpovědných za tuto stavbu. Adresát tohoto zákazu mohl ve stavbě pokračovat jen za předpokladu, že zřídil záruku na případnou hrozící škodu. V případě, že adresát nedbal tohoto zákazu, bylo možné mu praetorským příkazem uložit, aby uvedl pozemek do původního stavu, tedy zboural stavbu a případně nahradil škodu, kterou tím způsobil. Zakazující neboli nunciant byl neprodleně po uložení zákazu povinen zahájit spor.¹⁸

Jako poslední prostředek na ochranu vlastnického práva je třeba zmínit *interdictum quod vi aut clam*. Tento interdikt sloužil jako obrana proti činnosti, která byla uskutečňována pomocí násilí nebo tajně na cizím pozemku. Za takovou činnost mohlo být považováno poražení stromu nebo zbourání budovy. Tímto interdiktem byl chráněn nejen vlastník, ale i věcně oprávněný, popřípadě i nájemce, který musel dokázat skutečnost násilné nebo tajně učiněné změny. Cílem tohoto prostředku bylo odstranění změn na pozemku a obnovení původního stavu.¹⁹

¹⁷ HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. Díl I. Páté vydání, Praha: Nakladatelství J. Otto, spol. s r. o., 1921, s. 241-243

¹⁸ KINCL, J.; URFUS, V.; SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 189

¹⁹ KINCL, J.; URFUS, V.; SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 189

Je vidět, že římské právo mělo ochranu vlastnického práva velmi vyspělou. Jak bude vidět dále, římské právo se v některých bodech sice podobá dnešní úpravě, ale v některých je naopak velmi odlišné. Rozdílnosti vycházejí především z odlišné společenské reality a z jiných potřeb. Je zřejmé, že římským právem byly stanoveny základní postupy, které jsou využitelné i v současné době; důvodem je především fakt, že se římské právo osvědčilo.

3. Pojem a obsah vlastnického práva

3.1. Právní vymezení vlastnického práva

Mezi lidskými právy a svobodami má vlastnické právo významnou roli. Jako základní lidské právo bylo vyhlášeno v Deklaraci práv člověka a občana 26. srpna roku 1789 v první fázi Velké francouzské revoluce. V článku 17 této deklarace se říká: „Vlastnictví je nedotknutelné a posvátné právo, nemůže ho být proto nikdo zbaven, leč v případě, že by to nutně a zřejmě vyžadoval v zákoně výslovně uvedený veřejný zájem, a pod podmínkou, že bude předem poskytnuta spravedlivá náhrada“²⁰

S vlastnickým právem jako základním lidským právem počítá i Listina základních práv a svobod České republiky. Obecně je upraveno v článku 11 odst. 1 Listiny, který vlastnické právo vymezuje následovně: „Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.“²¹ Rovnost vlastnictví uvedená ve druhé větě tohoto ustanovení je reakcí na dřívější socialistické zřízení, ve kterém se rozlišovalo mezi socialistickým, osobním a soukromým vlastnictvím. Socialistické vlastnictví bylo zvýhodňováno před ostatními druhy vlastnictví, především před osobním vlastnictvím. Zmíněná nerovnost se projevovala zejména v ochraně těchto vlastnických práv. Rozdíly mezi jednotlivými druhy vlastnického práva byly odstraněny ústavním zákonem č. 100/1990Sb. Zásada rovnosti vlastnictví zakotvená v Listině je dále promítnuta v §124 občanského zákoníku.²²

²⁰ PAVLÍČEK, V. et al. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 2. díl. 2. vydání.* Praha: Linde Praha a.s., 2002, s. 118

²¹ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, čl. 11 odst. 1

²² KLÍMA, K. et al. *Komentář k Ústavě a Listině. 2. rozšířené vydání. 2. díl.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 1046

Vlastnické právo dále upravuje zákon č. 40/1964 v §123 a následujícím. Občanský zákoník pojem vlastnického práva nedefinuje, jen ho analyticky vymezuje jako výčet jednotlivých oprávnění vlastníka, kterými jsou věc držet, užívat, požívat plody a požitky a nakládat s ní. Tento výčet oprávnění není úplný. Nenajdeme zde právo na ochranu proti neoprávněnému zásahu do práv vlastníka. Toto právo je ale vyjádřeno samostatně v §126 ObčZ. Není zde výslovně zmíněno právo věc neužívat a právo věc upravovat či zničit, ale tato práva můžeme vyvodit z práva věc držet.²³ Tato oprávnění tvoří obsah vlastnického práva, o kterém bude pojednáno v samostatné kapitole.

Kromě výše uvedené obecné právní úpravy vlastnického práva je možné nalézt mnoho dalších zákonů, které mluví o vlastnictví. Jsou jimi zejména veřejnoprávní předpisy, které upravují omezení vlastnického práva.

Nový občanský zákoník se stejně jako platný občanský zákoník o definici vlastnického práva nepokouší. Vlastnické právo vymezuje obecně v § 1011 a § 1012 NOZ. V prvním paragrafu vymezuje vlastnické právo objektivně, to znamená z hlediska toho, co může být předmětem vlastnického práva. Nově budou předmětem vlastnického práva nejen hmotné, ale i nehmotné věci. O nové úpravě pojmu věci v právním smyslu bude pojednáno v kapitole zabývající se objektem vlastnického práva.

V § 1012 NOZ je vymezeno subjektivní vlastnické právo. Nový občanský zákoník nepřejímá vymezení obsahu vlastnického práva z platného občanského zákoníku, a to z důvodu již zmíněné neúplnosti výčtu oprávnění vlastníka a dále z důvodu oddělenosti pozitivního a negativního vymezení vlastnického práva, což ohrožuje chápání jednotnosti vlastnického práva. Nový občanský zákoník upravuje pouze nesporné a rozhodné vlastnosti vlastnického práva, za které považuje nezávislost, jednotnost, úplnost, elasticitu a trvalost.²⁴

²³ KNAPP, V.; KNAPPOVÁ, M.; ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. et al. *Občanské právo hmotné I.* 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2005, s. 318

²⁴ Důvodová zpráva k NOZ ze dne 3. února 2012. In: Nový občanský zákoník [online]. [cit. 2013 – 02 - 16]. Dostupná z [www: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny-mce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf](http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny-mce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf)

3.2. *Definice vlastnického práva*

Nejdříve bude pojednáno o rozdílnosti či nerozdílnosti pojmů „vlastnické právo“ a „vlastnictví“. Tato problematika je nejasná a nevyřešená. Knapp, který se touto problematikou zabýval ve své monografii, uvádí, že při řešení této situace není možné se omezit pouze na rozlišení vlastnického práva a vlastnictví. Nejdříve je nutné řešit vztah mezi vlastnictvím jako společenským poměrem materiálním a vlastnictvím jako společenským poměrem ideologickým. V prvním případě se jedná o vlastnictví ve smyslu hospodářském, jenž je souhrnem historicky podmíněných majetkových vztahů užívání, držby a disponování s věcmi. Vlastnictví jako společenský poměr ideologický je vlastnictví ve smyslu právním, tedy právními normami regulovaný vlastnický vztah. Dále se Knapp zabývá pojmem vlastnické právo, kde uvádí, že ani zde není možné hovořit všeobecně o vlastnickém právu, neboť je potřeba rozlišovat vlastnické právo ve smyslu objektivním jako právní normy upravující vlastnictví a vlastnické právo ve smyslu subjektivním jako míru oprávnění vlastníka. V této souvislosti uvádí, že právě v oblasti vlastnického práva ve smyslu subjektivním je pojem „vlastnictví“ a „vlastnické právo“ nejčastěji zaměňován.²⁵

České zákony – jak Listina, tak občanský zákoník – tyto pojmy nerozlišují. Oproti tomu nový občanský zákoník vymezuje pojmy „vlastnictví“ a „vlastnické právo“ odlišně v § 1012 NOZ. Pojem „vlastnického práva“ používá pro subjektivní práva vlastníka k předmětu, který označuje pojmem „vlastnictví“.²⁶ V této diplomové práci budou oba pojmy používány synonymicky. Dá se říci, že i když převažující část odborné veřejnosti mezi těmito pojmy nerozlišuje, nepůsobuje to v praxi problémy.

Pojem vlastnického práva není snadné definovat přesto, že praxe s tímto pojmem běžně pracuje. Problém s definováním tohoto pojmu je dán především tím, že vlastnictví je v jednotlivých právních řádech chápáno rozdílně. Velké rozdíly jsou zejména mezi kontinentálním a angloamerickým právním systémem.

²⁵ KNAPP, V. *Vlastnictví v lidové demokracii: právní úprava vlastnictví v Československé republice*. Praha: Orbis, 1952, s. 24 - 26

²⁶ Důvodová zpráva k NOZ ze dne 3. února 2012. In: Nový občanský zákoník [online]. [cit. 2013 – 02 - 16]. Dostupná z [www: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny-mce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf](http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny-mce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf)

Jak bude naznačeno níže, další příčinou je i rozdílné chápání předmětu vlastnictví.²⁷

Havlan se s vymezením pojmu vlastnického práva vypořádal následovně: „Jediné, co lze o tomto pojmu říci, je, že se ho dosud nepodařilo uspokojivě vědecky vymezit (definovat) a není ani možné předpokládat, že se to vyčerpávajícím způsobem podaří někdy v budoucnu. Ostatně, platí-li „*omnis definitio in iure periculosa est*“, tak to nepochybně platí také (ba zejména) v tomto případě.“²⁸ S tímto názorem je možné souhlasit. Žádné z pokusů o definici vlastnictví nejsou dokonalé, vždy se najde něco, co tuto definici vyvrátí. Ale i tak vždy přináší něco nového, jež je pro právní teorii prospěšné. V následujícím textu budou uvedeny dvě zajímavá vymezení pojmu vlastnického práva.

O vytvoření stručné a výstižné definice se pokoušeli autoři Komentáře k obecnému občanskému zákoníku: „Vlastnictví je „něco“ co je dáno, jakmile se dovrší podmínky jeho vzniku a pokud se nesplní podmínky jeho zániku“²⁹ Toto vymezení vlastnického práva je sice stručné, ale bohužel toho moc o vlastnickém právu neříká.

Pojem vlastnictví nejkonkrétněji vymezuje tato definice: „Právo vlastnické lze definovat jako právo ovládat věc, tj. zejména ji držet, užívat a požívat, nakládat s ní, a to svou mocí, tzn. mocí nezávislou na současné existenci moci kohokoli jiného k téže věci.“³⁰ I v této definice byly nalezeny nedostatky. Eliáš uvádí, že ne vždy je vlastníková moc nad věcí nezávislá. V případě převodu vlastnického práva s výhradou zpětné koupě, je nabyvatel vlastnického práva, závislý na vůli převodce.³¹

Jak vyplývá z výše uvedeného, nebyla zatím vytvořená dokonalá definice vlastnického práva. V následující části budou popsány jednotlivé rysy

²⁷ KNAPP, V.; KNAPPOVÁ, M.; ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J. et al. *Občanské právo hmotné I. 4.* vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2005, s. 316

²⁸ HAVLAN, P. *Veřejné vlastnictví v právu a společnosti.* Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1

²⁹ SEDLÁČEK, J., ROUČEK, F. et al. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.* Díl II. Praha: Právníké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, reprint Codex Bohemia s.r.o., 1935, s. 198n.

³⁰ KNAPP, V.; KNAPPOVÁ, M.; ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J. et al. *Občanské právo hmotné I. 4.* vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2005, s. 322

³¹ ELIÁŠ, K. Stálost vlastnického práva a jeho proměny. *Právní rádce.* 2009, č. 4, s. 7

vlastnického práva. Jednotlivé vlastnosti neodlišují vlastnické právo od jiných práv, ale jako celek ho velmi dobře vymezují.

V dnešní době již není možné se zcela ztotožnit s římskou zásadou „vlastnictví je neomezeným právním panstvím nad věcí“. Vlastnictví se sice ze všech subjektivních práv nejvíce blíží k univerzálnosti, ale ani tak není možné ho považovat za neomezené. Výkon vlastnického práva podle libosti není v dnešní době možný. Z článku 11 odst. 3 Listiny vyplývá, že vlastnické právo zavazuje. To znamená, že vlastnictví nemůže být zneužíváno na úkor druhých, a také to, že výkon práv vlastníka nemůže být v rozporu s veřejným zájmem.³² Tuto skutečnost potvrzuje i občanský zákoník v §123, když uvádí, že vlastník může svá oprávnění vykonávat „v mezích zákona“.

Postupem času omezení vlastnictví stále přibývá. Tento jev souvisí s růstem úrovně společnosti. Omezení vlastnického práva mohou vzniknout na základě zákona, rozhodnutí soudu, správního úřadu nebo právního úkonu. Tato omezení spočívají zpravidla v povinnosti něco strpět či opomenout, tedy nekonat, jen výjimečně je uloženo něco konat, například povinnost oplotit pozemek. Základním omezením vlastnického práva je povinnost nerušit výkonem svého vlastnického práva ostatní vlastníky. Toto omezení je obsaženo v § 127 odst. 1 ObčZ, který je považován za generální úpravu sousedských vztahů.³³

Dalším znakem vlastnického práva je jeho elasticita. Je možné o ní mluvit v souvislosti s omezením vlastnictví, ale i možností existence tzv. holého vlastnictví. „Elasticitou vlastnického práva se rozumí to, že pomine-li právní důvod omezení, obnoví se bez dalšího vlastníkovou oprávnění v původním rozsahu. Obdobně platí, pokud by změnou zákona bylo zrušeno či zúženo některé zákonné omezení vlastnického práva.“³⁴ Jako příklad je možné uvést nájemní vztah – vlastník bytu jej na základě nájemní smlouvy za úplatu přenechá jinému k užívání. Vlastník tedy své oprávnění věc užívat přenechá jinému a sám již toto oprávnění nemůže vykonávat. Ale v okamžiku, kdy nájemní vztah skončí,

³² HULVA, T. *Ochrana majetku*. Praha: Linde Praha, a.s., 2008, s. 45

³³ FIALA, J.; KINDL, M. et al. *Občanský zákoník*. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 207 - 208

³⁴ KNAPP, V.; KNAPPOVÁ, M.; ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. et al. *Občanské právo hmotné I. 4.* vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2005, s. 320, 321

vlastník bytu opět získá oprávnění jej užívat a oprávnění se tak obnoví v původním rozsahu.

Ani tento znak však není jedinečným znakem vlastnictví, který by ho odlišoval od jiných práv – a to i přesto, že se u něj projevuje nejvíce. S tímto znakem se můžeme setkat i u jiných práv, například u práva detence. Nájemce může dát byt do podnájmu, a tak ztrácí oprávnění věc užívat, ale v okamžiku ukončení podnájmu získává nájemce oprávnění byt užívat v plné výši nazpět.³⁵

Dalším znakem vlastnického práva je jeho trvalost. Vlastnické právo trvá do té doby, než nastane důvod zániku vlastnictví. Dokonce může dojít k situaci, kdy vlastník pozbývá všech oprávnění vyplývajících z vlastnického práva, ale vlastnické právo nezaniká. Jedná se o tzv. holé vlastnictví (*nuda proprietas*).³⁶ Jako příklad holého vlastnictví je možno uvést prohlášení konkursu na majetek dlužníka, při němž přecházejí oprávnění vlastníka na insolvenčního správce.

„Pojem právního panství člověka nad věcí, ač je sám nejasný, beze vší pochybnosti implikuje určitou právem poskytnutou a právem chráněnou moc člověka ovládat určitou věc. A právě v charakteru této moci lze spatřovat hledaný specifický znak vlastnického práva. Vlastníkovu moc ovládat věc lze pro její nezávislost na moci někoho jiného nazvat „svou mocí“ a chápat ji jako zákonem uznanou a chráněnou moc, která není závislá na současné existenci moci kohokoli jiného k téže věci v téže době.“³⁷

Autoři učebnice občanského práva hmotného považují právní panství nad věcí za jedinečný znak vlastnického práva. Své přesvědčení dokládají na následujícím příkladu. Moc nad věcí může mít například i nájemce, ale jeho moc je odvozena od moci vlastníka, který mu věc pronajímá. Vlastníková moc je však nezávislá na moci nájemce. To samé by se dalo aplikovat i v případě výpůjčky,

³⁵ KNAPP, V.; KNAPPOVÁ, M.; ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. et al. *Občanské právo hmotné 1. 4.* vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2005, s. 321

³⁶ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. et al. *Občanský zákoník 1. Komentář. 2.* Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 680

³⁷ KNAPP, V.; KNAPPOVÁ, M.; ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. et al. *Občanské právo hmotné 1. 4.* vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2005, s. 321

užívání cizího pozemku, ale i krádeže.³⁸ Jak už ale bylo uvedeno výše, Eliáš jedinečnost tohoto znaku vyvrací.

3.3. Obsah vlastnictví

Obsah vlastnického práva je vyjádřen vztahem mezi vlastníkem, který je konkrétní a známý, a společností, tedy neomezeným počtem subjektů, které nejsou předem známé. Tato skutečnost je neobvyklá u právních vztahů a vyjadřuje absolutnost vlastnického práva. Oprávnění vlastníka vyplývající z vlastnického práva tedy působí erga omnes.

Obsahem vlastnictví je určena míra právních možností vlastníka, kterými jsou jednotlivá oprávnění vlastníka spojená s vlastnickým právem, způsob výkonu těchto práv a odpovědnost vlastníka a omezení a ochrana těchto práv.³⁹ Následující část práce se bude zabývat jednotlivými právy vlastníka.

Jednotlivá oprávnění vlastníka se navzájem ovlivňují a podmiňují a tvoří tak určitou jednotu. Oprávnění věc držet (*ius possidendi*) je důležitým předpokladem pro výkon dalších oprávnění vlastníka. Oprávnění věc držet je tvořeno faktickou a právní složkou. Složka faktická spočívá v tom, že má vlastník věc ve své skutečné moci, to znamená, že věc reálně ovládá. Zároveň musí mít vlastník vůli nakládat s věcí jako s věcí vlastní – v tom spočívá složka právní. Pokud chybí složka právní, jedná se o detenci. Nájemce věc ovládá, ale ví, že není jeho.⁴⁰

Oprávnění věc užívat (*ius utendi*) spočívá v tom, že vlastník sám nebo prostřednictvím jiného užívá předmět vlastnictví se zřetelem k jeho užitné hodnotě. Užívání věci implikuje i spotřebování věci nebo neužívání věci. Vlastník má právo, nikoli povinnost, věc používat. Speciální zákony však mohou vlastníkovi uložit, aby jednal tak, aby nedocházelo ke zhoršení podstaty věci nebo ke snížení její hodnoty. Tato úprava je typická u zástavy.⁴¹

³⁸ KNAPP, V.; KNAPPOVÁ, M.; ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. et al. *Občanské právo hmotné 1. 4.* vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2005, s. 321, 322

³⁹ HOLUB, M.; POKORNÝ, M.; BIČOVSKÝ, J. *Občan a vlastnictví v českém právním řádu.* Praha: Linde a.s., 2002, s. 32

⁴⁰ HOLUB, M. et al. *Občanský zákoník. Komentář. 1. svazek. 2. vyd.* Praha: Linde Praha, a.s., 2003, s. 274

⁴¹ FIALA, J.; KINDL, M. et al. *Občanský zákoník. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 364

Dalším právem vlastníka je věc požívat (*ius fruendi*). Toto oprávnění je možné realizovat pouze u věcí plodotvorných. Vlastník má právo věc plodotvornou nejen užívat, ale i přivlastňovat si plody z ní neboli ji rozmnožovat. Právní teorie zná tzv. přirozené plody a tzv. plody civilní. Mezi přirozené plody patří například ovoce ze stromu, vlna z ovce či mléko od krávy. Mezi plody civilní je možné řadit například nájem z pronajaté věci. Pokud není plod od plodotvorné věci oddělen, tvoří její součást a je tedy ve vlastnictví vlastníka. Po oddělení se plod stává samostatnou věcí v právním smyslu, ale i tak jejím vlastníkem zůstává vlastník věci plodotvorné.⁴²

Právo nakládat s předmětem vlastnictví (*ius disponendi*) spočívá v tom, že vlastník může vlastními právními úkony rozhodovat o osudu tohoto předmětu. Jedná se o uzavírání kupních, darovacích a jiných smluv, při kterých dochází k přechodu vlastnického práva. Vlastník může svoji věc i opustit.⁴³

3.4. Předmět vlastnictví

Když Listina hovoří o právu vlastnit majetek, chápe předmět vlastnictví v širším pojetí než občanský zákoník. Pojmem majetek se většinou rozumí jak věci, tak práva. Toto vymezení odráží tendence, které převládají ve světě od druhé poloviny dvacátého století. Toto širší pojetí předmětu vlastnictví je uvedeno i v čl. 11 Všeobecné deklarace lidských práv nebo v čl. 1 Dodatkového protokolu k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, z nichž vychází i naše Listina.⁴⁴

Oproti tomu platné občanské právo považuje za předmět vlastnictví pouze věci, tedy hmotné předměty, byty, nebytové prostory, jakož i ovladatelné přírodní síly. Pohledávka tedy nemůže být předmětem vlastnického práva, protože práva lze mít, ale nikoliv vlastnit.⁴⁵

Občanský zákoník pojem věci v právním smyslu nedefinuje. Teorie a praxe však uvádí, že věci v právním smyslu jsou hmotné předměty za

⁴² KNAPP, V.; KNAPPOVÁ, M.; ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J. et al. *Občanské právo hmotné 1.* 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2005, s. 336

⁴³ HOLUB, M. et al. *Občanský zákoník. Komentář.* 1. svazek. 2. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2003, s. 274

⁴⁴ ELIÁŠ, K. Stálost vlastnického práva a jeho proměny. *Právní rádce*, 2009, č. 4, s. 8

⁴⁵ FIALA, J.; KINDL, M. et al. *Občanský zákoník. Komentář.* I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 363

předpokladu, že jsou ovladatelné a užitečné. Ovladatelnost a užitečnost je však potřeba chápat objektivně. Automobil nepřestává být věcí v případě, že je nad ním ztracena kontrola. Stejně tak dětská postýlka nepřestává být věcí jen proto, že leží na půdě z důvodu, že jí momentálně není potřeba. Objektem vlastnictví jsou i přírodní síly, které se díky stále se vyvíjející se vědě a technice stávají ovladatelnými a užitečnými.⁴⁶

Aby byl hmotný předmět věcí v právním smyslu, musí být nejen ovladatelný a užitečný, ale i celistvý či jednotný. Za věci jednotné se považují i některé soubory předmětů, například pár ponožek, pytel mouky nebo jídelní servis. Za věc považujeme i sbírku známek, která má jako celek vyšší hodnotu než jednotlivé známky.⁴⁷

Podle platné právní úpravy jsou za věci v právním smyslu považována i živá zvířata. Vždy byla ale považována za věci zvláštní, protože jsou živá a mohou cítit bolest. Proto je jejich právní režim upraven zvláštními zákony zajišťujícími jejich ochranu, např. zákonem č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání nebo zákonem č. 449/2001 Sb., o myslivosti.⁴⁸

Objektem vlastnického práva nemůže být lidské tělo ani jeho části, a to ani v případě, že jsou odděleny od lidského těla.

Opět je nutné se zabývat úpravou nového občanského zákoníku, který přinese zcela novou úpravu této problematiky. Nový občanský zákoník definuje věc v právním smyslu v § 489, kde uvádí, že věcí je to, co je rozdílné od osoby a co slouží potřebě lidí. Jedná se o široké pojetí věci, tedy i předmětu vlastnického práva. Za věci jsou považovány jak hmotné tak nehmotné předměty.

Kromě pozitivního vymezení věci v právním smyslu vymezuje nový občanský zákoník věc v právním smyslu i negativně v § 493 a § 494. Za věc se nepovažuje lidské tělo a části lidského těla, a to i v případě, že jsou od lidského těla odděleny.

⁴⁶ KNAPP, V.; KNAPPOVÁ, M.; ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. et al. *Občanské právo hmotné I.* 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 239

⁴⁷ HOLUB, M. et al. *Občanský zákoník. Komentář.* 1. svazek. 2. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2003, s. 261

⁴⁸ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. et al. *Občanský zákoník I. Komentář.* 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 641

Věci v právním smyslu není podle nového občanského zákoníku ani zvíře. § 494 NOZ vymezuje zvíře jako živého tvora nadaného smysly. Tímto ustanovením je odlišeno zvíře od člověka, který je obdařený nejen smysly, ale i rozumem. Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu a proto se na ně ustanovení o věcech použijí obdobně, jen za předpokladu že to neodporuje jeho povaze. Tato změna chápání zvířete v občanském právu, označovaná jako dereifikace zvířat, je vyvolaná ekologickými hledisky a etikou ochrany zvířat.⁴⁹

Následující část se bude zabývat rozlišením věcí movitých a nemovitých, protože tyto pojmy budou používány v hlavní části této práce. Věci je dále možné členit na zastupitelné a nezastupitelné a dělitelné a nedělitelné, tato členění ale nejsou pro tuto práci důležitá.

Platný občanský zákoník v § 119 odst. 2 prohlašuje za věc nemovitou pozemky a stavby spojené se zemí pevným základem. Všechny ostatní věci jsou movité. § 120 odst. 2 ObčZ popírá zásadu superficies solo cedit, tím že nepovažuje stavbu za součást pozemku. Touto úpravou se Česká republika odlišuje od většiny evropských zemí, které výše zmíněnou zásadu respektují.

Vymezením stavby za nemovitou věc je nutné určit, co je stavbou a která stavba je věcí nemovitou. Předpisy veřejného práva zde nehrají roli, pro účely občanského práva je rozhodující, zda jde o samostatně existující věc. Například parkoviště nelze odlišit od pozemku, a proto není stavbou – i přesto, že podle veřejného práva by stavbou bylo. Je-li stavba věcí, musí být spojena se zemí pevným základem, aby se jednalo o věc nemovitou.⁵⁰

Opět je na místě poukázat na úpravu v novém občanském zákoníku. Vzhledem k tomu, že nový občanský zákoník chápe věc v právním smyslu v širším pojetí, je nutné se zabývat členěním na věci hmotné a nehmotné. Toto členění provádí v § 496 NOZ, kde stanoví, že věci hmotnou jsou ovladatelné části vnějšího světa, které mají povahu samostatných předmětů.⁵¹ Zbylé věci jsou pak věcmi nehmotnými.

⁴⁹ Důvodová zpráva k NOZ ze dne 3. února 2012. In: Nový občanský zákoník [online]. [cit. 2013 – 02 - 16]. Dostupná z [www: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf](http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf)

⁵⁰ ELIÁŠ, K. Věc jako pojem soukromého práva. *Právní rozhledy*. 2007, č. 4, s. 123 - 124

⁵¹ Zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník, § 496

Nový občanský zákoník, stejně jako současný občanský zákoník, dělí věci na movité a nemovité. Zůstává i u definování pojmu věcí nemovitých s tím, že zbylé věci jsou movité. Pojetí nemovité věci se však liší oproti současné úpravě dvojnásobem. Nově budou mezi nemovité věci řazena i některá práva, například právo stavby. Dále se nový občanský zákoník vrací k zásadě superficies solo cedit, to znamená, že se stavba považuje za součást pozemku, nejedná-li se o stavbu dočasnou.⁵²

Nový občanský zákoník dále oproti současnému občanskému zákoníku vymezuje pojmy, které považuje za nejasné a které nyní nejsou upraveny v občanském zákoníku, jako jsou věc zastupitelná, věc zužititelná, věc hromadná a pojem ovladatelné přírodní síly. Nový občanský zákoník v § 497 reaguje na nejednotnost názorů na právní povahu energie, když říká, že by měly být právně posuzovány jako věci movité. Dále v této části vymezuje pojmy obchodní závod, pobočka a obchodní tajemství, které jsou nyní upraveny obchodním zákoníkem.⁵³

4. Ochrana vlastnického práva

Jak už bylo zmíněno výše, ochrana vlastnického práva vychází z Listiny, jež představuje úpravu nejvyšší právní síly. Tato ochrana je dále rozvedena a konkretizována v celém právním řádu, například normami práva trestního, správního, ale hlavně normami práva občanského.

V případě protiprávního zásahu do vlastnického práva poskytuje právní řád vlastníkově prostředky chránící jeho subjektivní vlastnické právo. Tyto prostředky je možné členit na obecné a zvláštní. Mezi obecné prostředky ochrany vlastnického práva řadíme ty prostředky, které slouží k ochraně jakéhokoliv jiného subjektivního práva. Zvláštní instrumenty se používají pouze v případě ochrany vlastnického práva a patří mezi ně žaloba na vydání věci a žaloba negatorní.

Instrumenty poskytující ochranu vlastnického práva je dále možné členit na věcněprávní, obligačněprávní a zvláštní. Pro toto členění je rozhodující, zda je

⁵² Důvodová zpráva k NOZ ze dne 3. února 2012. In: Nový občanský zákoník [online]. [cit. 2013 – 02 - 16]. Dostupná z [www: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny-mce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf](http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny-mce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf)

⁵³ Zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník, § 497 - § 504

ten, jenž se dovolává ochrany, v závazkovém vztahu k rušiteli. Toto členění není zcela správné, protože porušením vlastnického práva vždy vzniká závazkový vztah mezi vlastníkem a rušitelem. Přesto však mezi těmito instrumenty existují rozdíly. Věcněprávní prostředky směřují k obnovení původního stavu, oproti tomu obligačněprávními prostředky se uplatňuje náhrada škody či vydání bezdůvodného obohacení.⁵⁴

Občanský zákoník upravuje tři instrumenty k ochraně vlastnického práva, kterými jsou svépomoc, ochrana poskytovaná orgánem státní správy a ochrana soudní.

4.1. Svěpomoc

Nejdříve budou rozebrány pojmy „svěpomoc“ a „svémoc“. Pojmu svépomoc občanský zákoník výslovně nepoužívá, ale právní teorie jej používá. Oproti tomu s pojmem svémoc občanský zákoník výslovně pracuje, a to v § 176, který svémocné jednání zakazuje. Rozdíl mezi těmito pojmy tedy spočívá v tom, že svémoc je vždy reprobována, zatímco svépomoc je za splnění zákonných podmínek aprobována. Svémoc je zakazována, protože jde o projev svévole směřující k prosazení něčeho, na co určitá osoba nemá právo a zpravidla o tom i ví. Oproti tomu v případě svépomoci určitá osoba chrání své právo vlastní silou bez pomoci státu, nemá-li v konkrétní situaci lepšího prostředku.⁵⁵

V závislosti na tom, zda se svépomocí reaguje na zásah do subjektivního práva komisivním nebo omisivním jednáním, je možné členit svépomoc na obranou a útočnou. Defenzivní svépomocí se jedinec chrání proti bezprávnému zásahu, ofenzivní svépomocí se jedinec domáhá práva, které mu někdo zadržuje. Je jasné, že obranná svépomoc je dovolena ve větší míře než svépomoc útočná.⁵⁶

Pro úpravu svépomoci v českém právním řádu jsou nejzásadnější § 4 a § 6 ObčZ. V § 4 ObčZ je stanoveno: „Proti tomu, kdo právo ohrozí nebo poruší, lze se domáhat ochrany u orgánu, který je k tomu povolán.“ Z tohoto ustanovení je možné vyvodit zákaz svépomoci, protože je zde dána povinnost státu poskytnout

⁵⁴ FIALA, J. et al. *Občanské právo*. 2. Aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 86-87

⁵⁵ ELIÁŠ, K. Proč se svépomocí říká svépomoc. *Právní rozhledy*. 2003, č.10, s. 494-498

⁵⁶ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. et al. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 98

ochranu subjektivním právům, zejména soudní, a zároveň je zde dána povinnost subjektům práva soukromého tuto ochranu, poskytovanou státem, nerušit svépomocí. Oproti tomu § 6 ObčZ svépomoc povoluje tím, že upravuje podmínky jeho použití: „Hrozí-li neoprávněný zásah do práva bezprostředně, může ten, kdo je tak ohrožen, přiměřeným způsobem zásah sám odvrátit“.⁵⁷ Toto vymezení obsahuje hned několik neurčitých pojmů, jejichž vymezením se bude zabývat následující část.

Nejdříve bude zpracován pojem „zásah do práva“. Jak už bylo zmíněno dříve, svépomoc nahrazuje státní moc, proto by měla směřovat proti zásahu, proti kterému může zasahovat i státní moc. Státní moc může působit pouze na lidské chování, a contrario nemůže působit na věci či obecněji na přírodu. Není možné se svépomocí bránit proti střechě sousedova domu, kterou poškodila vichřice a hrozí, že spadne na náš pozemek. Nicméně pokud tato střecha spadne na náš pozemek, vzniká tím protiprávní stav a je možné se domáhat, aby ji soused z našeho pozemku odklidil. Zásahem do práva tedy není pád střechy, ale až nesplnění povinnosti tuto střechu odklidit.⁵⁸

Dalším neurčitým pojmem je „bezprostřední hrozba zásahu“. Toto ustanovení mluví pouze o hrozícím zásahu, nikoliv o trvajícím zásahu. Občanský zákoník tedy v § 6 nedovoluje použít svépomoc proti trvajícím zásahu. Na tuto problematiku jsou různé názory. Macur ve svém článku o svépomoci zastává názoru, že svépomoc proti trvajícím zásahu není možná. Podle něj může být svépomoc použita pouze preventivně, a pokud již došlo k zásahu do práva, má to řešit stát.⁵⁹ Oproti tomu Pulkrábek si myslí, že není možné takto svépomoc proti trvajícím zásahu odmítat. Možnost použití této svépomoci vyvozuje pomocí argumentu a minori ad maius: „Je-li možné se bránit proti útoku, který teprve hrozí, pak tím spíše je možné se bránit proti útoku skutečně nastalému a trvajícím“.⁶⁰ Dalo by se přiklonit k názoru Pulkrábka, z důvodu, že se toto řešení zdá být spravedlivější.

⁵⁷ PULKRÁBEK, Z. Svépomoc v soukromém právu. *Právní rozhledy*. 2001, č. 7, s. 305

⁵⁸ PULKRÁBEK, Z. Svépomoc v soukromém právu. *Právní rozhledy*. 2001, č. 7, s. 305

⁵⁹ MACUR, J. Svépomoc v právním řádu České republiky. *Právní rozhledy*. 1996, č. 3, s. 99

⁶⁰ PULKRÁBEK, Z. Svépomoc v soukromém právu. *Právní rozhledy*. 2001, č. 7, s. 305

Aby byla svépomoc dovolená, musí být svépomocné jednání přiměřené. Újma způsobená tomu, kdo zasahuje do subjektivního práva, nesmí být nepřiměřená újmě, která ze zásahu hrozí nebo vzniká. Použil-li by ohrožený či postižený nepřiměřených prostředků, jednalo by se o exces z dovolené svépomoci. O vybočení z povolené svépomoci by šlo i v případě, že by nesplnil jiné podmínky svépomoci. V případě excesu z dovolené svépomoci je subjekt odpovědný za škodu podle § 420 ObčZ.⁶¹

Úpravě svépomoci se občanský zákoník dále věnuje v § 418 odst. 2, který upravuje odpovědnost za škody v souvislosti s nutnou obranou. V případě, že určitý subjekt neodpovídá za škodu, jde o dovolenou nutnou obranu. § 418 odst. 2 ObčZ je považován za speciální úpravu oproti § 6 ObčZ. Fakticky tomu tak není. Tato ustanovení jsou v rozporu – § 6 ObčZ nedovoluje svépomoc proti trvajícimu zásahu a naproti tomu § 418 odst. 2 ObčZ možnost zásahu proti trvajícimu útoku připouští.⁶²

4.2. Ochrana poskytovaná orgánem státní správy

Dalším instrumentem ochrany vlastnických práv je ochrana pokojného stavu upravená v § 5 ObčZ. Tento prostředek neposkytuje ochranu subjektivním právům, nýbrž pokojnému stavu. Toto ustanovení umožňuje domáhat se ochrany u příslušných orgánů státní správy, kterými jsou zpravidla pověřené obecní úřady. Místně příslušný k rozhodnutí je obecní úřad, v jehož obvodu došlo k zásahu do pokojného stavu. Tento typ řízení je oproti soudnímu řízení méně finančně náročný a není tak formální. Oproti soudnímu řízení není smyslem tohoto řízení spor o právo rozhodnout. Jde o to, aby byl obnoven stav, který existoval před narušením pokojného stavu. Stejně jako soudní řízení není možné ani toto řízení zahájit ex offo, je nutné, aby se poškozený ochrany domáhal. Rozhodnutí správního orgánu má pouze předběžný charakter, nezpůsobuje překážku rei iudicatae, což znamená, že účastník se může současně nebo i poté obrátit na soud. V případě, že se určitý subjekt nejdříve obrátí na správní orgán a až poté na soud, není soud rozhodnutím správního orgánu vázán.⁶³

⁶¹ KNAPP, V.; KNAPPOVÁ, M.; ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. et al. *Občanské právo hmotné I.* 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2005, s. 265

⁶² PULKRÁBEK, Z. Svépomoc v soukromém právu. *Právní rozhledy*. 2001, č. 7, s. 306

⁶³ RICHTER, J. Ochrana pokojného stavu. *Právní rádce*. 1995, č. 6, s. 9

Správní orgán nezkoumá, zda byl zásah do pokojného stavu v souladu s právem či nikoliv. Pro něj je rozhodující existence pokojného stavu a zřejmé porušení tohoto pokojného stavu. Pokojný stav je možné definovat jako faktický stav, který účastníci konkludentně či výslovně akceptují a žádným způsobem jej nezpochybňují. Jedná se o trvající stav, který není po určité dlouhou dobu nikým rušen a ani nikoho neruší. Pokojný stav je stavem faktickým a zpravidla i stavem právním, ale nemusí tomu tak být vždy. Například užívání bytu v souladu s nájemní smlouvou je stavem jak faktickým, tak i právním. Oproti tomu užívání bytu bez nájemní smlouvy, aniž by na to někdo reagoval, je stavem pokojným, ale protiprávním. Dalším předpokladem použití § 5 ObčZ je zřejmý zásah do pokojného stavu. Poškozenému se tento zásah musí objektivně jevit jako trvalá nebo přijatelně dlouho trvající újma jeho subjektivního práva. Za zjevný zásah do pokojného stavu mohou být považována různorodá jednání, která brání oprávněnému ve výkonu svých subjektivních práv, nebo ho v jejich výkonu omezují nad míru, jež je na něm možné spravedlivě požadovat. Tento zřejmý zásah je zpravidla protiprávním právním úkonem.⁶⁴

V případě, že se poškozený obrátí na příslušný obecní úřad a ten dospěje k názoru, že jsou splněny výše popsané podmínky, je oprávněn a zároveň i povinen poskytnout ochranu. Způsob jeho rozhodnutí je opět regulován § 5 ObčZ, podle kterého je obecní úřad oprávněn zásah do pokojného stavu zakázat nebo uložit rušiteli, aby obnovil poslední pokojný stav. Přestože zákon uvádí ve svém ustanovení spojku „nebo“, není možné vyloučit, aby obecní úřad rušiteli uložil zákaz zásahu do pokojného stavu společně s obnovení dřívějšího pokojného stavu.⁶⁵

4.3. Soudní ochrana

Právo na soudní ochranu, jako jedno ze základních lidských práv, je zaručeno v čl. 36 Listiny a dále je rozvedeno v § 4 ObčZ. Jak už bylo zmíněno výše, každý má právo obrátit se na stát, aby mu poskytl ochranu proti zásahu do jeho subjektivních práv. Toto právo je součástí práva na spravedlivý proces.

⁶⁴ HOLUB, M. et al. *Občanský zákoník*. Komentář. 1. svazek. 2. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2003, s. 45- 46

⁶⁵ RICHTER, J. Ochrana pokojného stavu. *Právní rádce*. 1995, č. 6, s. 9

Z tohoto práva vyplývá povinnost pro stát, který tuto ochranu musí poskytnout. Je zde implikován zákaz odepření spravedlnosti, neboli *denegatio iustitia*.

Podle tohoto ustanovení jsou k poskytování ochrany individuálním subjektivním právům ze soukromoprávních vztahů povolány soudy. Jiné orgány jsou k tomu oprávněny pouze v případě, že tak stanoví zákon.

Obdobnou úpravu jako ve zmíněném § 4 ObčZ najdeme i v § 3 OSŘ, který stanoví: „Každý má právo domáhat se u soudu ochrany práva, které bylo ohroženo nebo porušeno.“⁶⁶

I na tomto místě je nutné se zabývat úpravou této problematiky novým občanským zákoníkem. Nový občanský zákoník ve svém § 12 říká téměř to samé jako § 4 ObčZ. Nový občanský zákoník však této úpravě přidává ještě § 13, který stanoví: „Každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; byli-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky.“ Toto ustanovení tak zavádí normativní konstrukci blížíící se zásadě *stare decisis*, znamenající setrvat na rozhodnutém.⁶⁷

Stejně hledisko je možné vidět i v současné rozhodovací činnosti Ústavního soudu ČR, Nejvyššího soudu ČR a Nejvyššího správního soudu ČR.

5. Žaloba a její náležitosti

Žaloba je procesním úkonem, kterým se žalobce obrací na stát, představovaný soudem, aby mu poskytl ochranu jeho subjektivních práv. Tímto procesním úkonem se zahajuje soudní řízení a uplatňuje se tak plně dispoziční zásada. Sporné řízení není možné zahájit bez řádné žaloby, protože bez žalobce není ani soudce. Nesporné řízení se zahajuje na základě návrhu na zahájení řízení.

⁶⁶ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, § 3

⁶⁷ Důvodová zpráva k NOZ ze dne 3. února 2012. In: Nový občanský zákoník [online]. [cit. 2013 – 02 - 16]. Dostupná z [www: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny-mce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf](http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny-mce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf)

Žaloba vymezuje účastníky a předmět řízení a zároveň dává soudu povinnost rozhodnout.⁶⁸

Občanský soudní řád v § 42 odst. 4 a v § 79 odst. 1 stanovuje obecné a zvláštní náležitosti žaloby. Tato práce se v následující části zabývá jednotlivými náležitostmi. Vymezení těchto náležitostí je důležité, protože to, co platí pro žalobu obecně, platí i pro žalobu na vydání věci. Aby žaloba na vydání věci byla úspěšná, musí splňovat níže popsané náležitosti.

Z žaloby musí vyplývat, na jaký soud se žalobce obrací. Žalobce tím dává najevo, jaký soud považuje za věcně a místně příslušný k projednání věci. V případě, že soud dojde k názoru, že není věcně nebo místně příslušný, postupuje podle § 104a, 104b, 104c nebo podle §105 OSŘ. Jestliže v žalobě není výslovně uveden konkrétní soud, má se za to, že se myslí soud, u něhož je žaloba podána.⁶⁹ Žaloba na vydání věci by tedy směřovala na adresu okresního soudu podle místa bydliště žalovaného, případně jeho sídla nebo místa podnikání.

Žalobce je povinen v žalobě uvést přesné označení účastníků. Musí tedy identifikovat nejen sebe a žalovaného, ale i jejich zástupce či zmocněnce. Je nutné je označit tak, aby je nebylo možné zaměnit s někým jiným. Účastníky řízení mohou být fyzické osoby nebo právnické osoby zahrnující veřejnoprávní korporace a stát.

Fyzická osoba musí být označena jménem a příjmením, jež fyzická osoba používá na základě zápisu v knize narození nebo jiných rozhodných událostí, jako je například rozhodnutí o povolení změny jména, příjmení nebo uzavření manželství.⁷⁰

Fyzickou osobu je dále třeba identifikovat bydlištěm. Bydlištěm se rozumí každé místo pobytu, ve kterém se fyzická osoba zdržuje s úmyslem se tam zdržovat trvale. Vymezení bydliště slouží především k doručování nebo k určení místní příslušnosti soudu. Nezná-li žalobce bydliště účastníka řízení, je možné uvést adresu jeho pracoviště či adresu místa podnikání. Má-li jedinec zřízenou a

⁶⁸ WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 191

⁶⁹ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. et al. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200 za. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 499

⁷⁰ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. et al. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200 za. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 500

zpřístupněnou datovou schránku, může její uvedení nahradit adresu místa pobytu či jinou adresu. V obchodních věcech je vhodné uvádět i místo podnikání fyzické osoby, která je podnikatelem.

Vedle výše zmíněných údajů je vhodné uvést i datum narození nebo rodné číslo fyzické osoby. Tento údaj je nutný v případě, že na stejné adrese bydlí více osob se stejným jménem a příjmením, například otec se synem.⁷¹

Zákon tedy k identifikaci fyzické osoby požaduje uvedení jejího jména, příjmení, bydliště a případně i rodného čísla. Soud však může odmítnout žalobu pro vadu v označení fyzické osoby jen v případě, že není možné zjistit, která osoba má být účastníkem řízení. V případě nedostatečné identifikace fyzické osoby vyzve soud žalobce k doplnění. Pokud ani tak nebude uvedena správná adresa bydliště nebo rodné číslo osoby, za předpokladu, že se tyto údaje nepodaří zajistit ani soudu, je možné řízení zastavit. Je-li jisté, že osoba existuje, ale není možné zjistit její místo pobytu, ustanoví jí soud opatrovníka.⁷²

Právnícká osoba je identifikována svou obchodní firmou a sídlem. V obchodních věcech je nutné uvést i identifikační číslo. Název firmy je třeba uvést v takovém znění a v takové podobě jako je uveden v obchodním rejstříku, jinak jde o vadu žaloby.

Je-li účastníkem řízení stát, označuje se názvem (například Česká republika) a názvem státního orgánu, který bude příslušný stát před soudem zastupovat. Tímto státním orgánem může být Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových nebo jiná příslušná organizační složka státu. Uvede-li žalobce v žalobě státní orgán, který není příslušný v konkrétní věci zastupovat stát před soudem, nejedná se o vadu žaloby ani o nedostatek podmínek řízení. Soud je povinen zajistit, aby byl stát před soudem zastupován příslušným orgánem.

Účastníky řízení mohou být dále obce a kraje, které je nutné v žalobě označit jejich názvem a sídlem jejich úřadů.

Zástupci, zmocněnci a opatrovníci se označují stejně jako účastníci řízení. Je-li však zmocněncem advokát, notář nebo patentový zástupce, je třeba v žalobě

⁷¹ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. et al. *Občanský soudní řád I.* § 1 až 200 za. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 500 - 501

⁷² DAVID, L.; IŠTVÁNEK, F.; JAVŮRKOVÁ, N.; KASÍKOVÁ, M.; LAVICKÝ, P. et al. *Občanský soudní řád.* Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 359

uvést, že zmocněncem je „advokát“, „notář“ nebo „patentový zástupce“. Zastupuje-li účastníka řízení Úřad pro mezinárodní ochranu dětí, odborová organizace nebo jiná právnická osoba, není nutné v žalobě uvádět, která osoba bude jejich jménem jednat.⁷³

Neobsahuje-li žaloba všechny údaje potřebné k označení účastníků řízení nebo je-li jejich označení neurčité nebo nesrozumitelné, je soud povinen pokusit se tyto vady odstranit postupem podle § 43 OSŘ. Oproti tomu vadou žaloby není případ, kdy žalobce sice označí účastníky řízení přesně, určitě a srozumitelně, ale tito účastníci nemají procesní způsobilost. Tato skutečnost však způsobuje nedostatek podmínky řízení, kterou není možné odstranit. Tuto podmínku řízení zkoumá soud z úřední povinnosti a její nedostatek vede vždy k zastavení řízení.⁷⁴

Další náležitostí žaloby je označení věci, které se žaloba týká. Je potřeba stručně vymezit záležitosti, jež mají být mezi účastníky projednány nebo rozhodnuty. Věc má být stručně označena uplatněným nárokem a jeho hodnotou, je-li možné ho ocenit penězi – například zaplacení částky 10 000 Kč nebo vydání věci.⁷⁵

Žaloba musí dále obsahovat vylíčení rozhodujících skutečností neboli tzv. žalobní naraci. Ve sporném řízení jsou kladeny vyšší požadavky na vylíčení rozhodujících skutečností oproti nespornému řízení, protože mají pro sporné řízení větší význam. Rozhodné skutečnosti musí být vylíčeny takovým způsobem, aby z nich byl patrný skutkový děj, ze kterého žalobce odvozuje uplatněný nárok, a to v takovém rozsahu, aby byla vyloučena možnost záměny s jiným skutkovým dějem. Výčet rozhodných skutečností je determinován okruhem skutečností stanovených v hypotéze právní normy, která má být na takto precizovaný žalobní skutek aplikována.⁷⁶

Vylíčení rozhodujících skutečností slouží k určení předmětu řízení po skutkové stránce. Právní posouzení tvrzeného skutkového stavu není žalobce povinen v žalobě uvádět. I přesto že by tak žalobce učinil, nebylo by to pro soud závazné.

⁷³ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. et al. *Občanský soudní řád I.* § 1 až 200 za. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 500 - 501

⁷⁴ VRCHA, P. Náležitosti žaloby. *Právní rádce.* 2004, č. 1, s. 16

⁷⁵ SCHELLEOVÁ, I. et al. *Civilní proces.* Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 326

⁷⁶ VRCHA, P. Náležitosti žaloby. *Právní rádce.* 2004, č. 1, s. 17

V případě, že v žalobě nejsou vylíčena všechna potřebná tvrzení, která jsou významná podle hmotného práva, nejde o vadu žaloby, protože zákon vyžaduje pouze vylíčení rozhodujících skutečností. Chybějící skutečnosti, které zbývají ke splnění povinnosti tvrzení, může žalobce doplnit v rámci přípravy jednání nebo při jednání před soudem prvního stupně a to do té doby, než nastane tzv. koncentrace řízení. Žalobce však může splnit povinnost tvrzení již vylíčením rozhodujících skutečností v žalobě. Tento stav je žádoucí v případě, že žalobce usiluje o to, aby soud ve věci rozhodl platebním příkazem, elektronickým platebním rozkazem, případně rozsudkem pro zmeškání.⁷⁷

Žalobce je povinen v žalobě označit důkazy, čímž plní svoji důkazní povinnost. Tento požadavek zákon žalobci ukládá i v rámci procesní ekonomie. Žalobce uvádí důkazy, které podporují jeho vylíčené rozhodující skutečnosti. Jako důkaz mohou sloužit všechny prostředky, kterými je možné zjistit stav věci. Jedná se především o výslech svědka, znalecký posudek, listinné důkazy, zprávy a vyjádření orgánů a právnických osob, ohledání věci a výslech účastníků. Tyto důkazy je nutné označit tak, aby mohly být ihned provedeny. Svědci musí být identifikováni jménem, příjmením a bydlištěm, popřípadě jinou adresou, na kterou jim může být doručováno. Listiny je třeba označit tak, aby je nebylo možné zaměnit.

Neoznačí-li žalobce v žalobě všechny potřebné důkazy, může svou důkazní povinnost splnit ještě v rámci přípravy jednání nebo při jednání před soudem prvního stupně, ale jen do doby, než nastane tzv. koncentrace řízení.⁷⁸

Aby nedocházelo k průtahům v řízení, je žalobce povinen k žalobě připojit listinné důkazy. Listinný důkaz může být připojen v listinné nebo elektronické podobě jako dokument nebo jako dokument vytvořený konverzí. Písemné kopie a opisy nebo elektronické dokumenty je možné přiložit bez ověření souladu s originálem. Soud však může v rámci přípravy jednání nebo jednání uložit žalobci, aby tyto důkazy předložil v originálech, úředně ověřených kopiích nebo jako konverzí autorizované dokumenty.

⁷⁷ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. et al. *Občanský soudní řád I.* § 1 až 200 za. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 505

⁷⁸ SCHELLEOVÁ, I. et al. *Civilní proces.* Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 326

Nesplnění této povinnosti nezpůsobuje vadu žaloby ani nedostatek podmínek řízení, proto není možné z tohoto důvodu žalobu odmítnout či zastavit řízení. Soud však může žalobce ke splnění této povinnosti donutit i pomocí pořádkové pokuty, ztěžuje-li tím žalobce hrubě průběh řízení.⁷⁹

Další nezbytnou náležitostí žaloby je žalobní petit, nazývaný též žalobní návrh. Žalobní petit určuje, o čem má soud ve věci samé jednat a rozhodnout. Z tohoto petitu musí být zřejmé, čeho se žalobce domáhá. Žalobní návrh musí být přesný, konkrétní a srozumitelný. Tento požadavek je důležitý i pro případnou pozdější exekuci. Petit nic nevyovídá o skutkových či právních důvodech, je formulován jako autoritativní výrok soudu.⁸⁰

Ze soudní praxe vyplývá, že „požadavek, aby ze žaloby bylo patrné, čeho se žalobce domáhá, neznamená, že by žalobce byl povinen učinit soudu návrh na znění výroku jeho rozsudku. Označí-li žalobce v žalobě přesně, určitě a srozumitelně povinnost, která má být žalovanému uložena rozhodnutím soudu, nebo způsob určení právního vztahu, práva nebo právní skutečnosti, soud nepostupuje v rozporu se zákonem, jestliže použitím jiných slov vyjádří ve výroku svého rozhodnutí stejná práva a povinnosti, kterých se žalobce domáhal. Pouze soud rozhoduje, jak bude formulován výrok jeho rozhodnutí; případným návrhem žalobce na znění výroku rozhodnutí přitom není vázán. Při formulaci výroku rozhodnutí soud musí dbát, aby vyjadřoval (z obsahového hlediska) to, čeho se žalobce žalobou skutečně domáhal.“⁸¹

Soud je vázán žalobním návrhem. Soud nemůže účastníkům řízení přisoudit jiná práva či povinnosti, než jsou navrženy v petitu. Soud může překročit tyto hranice jen v případě, jedná-li se o řízení, které by mohlo být rozhodnuto i bez návrhu.⁸²

⁷⁹ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. et al. *Občanský soudní řád I.* § 1 až 200 za. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 509 - 510

⁸⁰ WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní.* 6. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 202 - 203

⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 21 Cdo 909/2003, publikované v Soudní judikatuře, 2003, č. 9, s. 685

⁸² SCHELLEOVÁ, I. et al. *Civilní proces.* Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 327

Žaloba může obsahovat i jiné návrhy, například návrh na zajištění důkazů, na vydání předběžného opatření nebo návrh na osvobození od soudních poplatků.⁸³

Žalobní petit je většinou jednoduchý, to znamená, že se jím uplatňuje jeden nárok plynoucí z jednoho skutkového stavu. Žalobní petity mohou být i složené, dochází zde ke spojování nároků. V souvislosti s tím je třeba zmínit tři zvláštní druhy složeného petitu. Prvním z nich je petit eventuální. Tímto petitem se žalobce domáhá určitého plnění a pro případ, že by toto plnění nebylo možné přisoudit, požaduje plnění jiné. V žalobě může být obsaženo i více eventuálních petitů, za předpokladu, že bude určeno pořadí jejich použití. Dalším druhem petitu je alternativní petit. Tento typ je nutný použít v případě, kdy má dlužník na základě právního předpisu nebo právního úkonu možnost si zvolit, jak svou povinnost splní. Žalobce tedy uvede v petitu všechna plnění, ze kterých si může dlužník vybrat. Posledním druhem je petit tzv. alternativa facultas. Zde žalobce vyjadřuje ochotu přijmout od žalovaného namísto plnění, které mu náleží, plnění jiné.⁸⁴

Žaloba musí dále obsahovat datum sepsání žaloby a podpis žalobce, případně jeho zástupce, zmocněnce či opatrovníka. Žaloba v listinné formě musí být vlastnoručně podepsána žalobcem. V případě, že je žalobce zastoupen, je na žalobě nutný vlastnoruční podpis zákonného zástupce, zmocněnce nebo opatrovníka, nikoliv samotného žalobce. Je-li žalobce zastoupen advokátem, může advokát nahradit svůj podpis na žalobě otiskem podpisového razítka, za předpokladu, že byl jeho vzor uložen u soudu, jemuž je žaloba směřována. Za právnickou osobu podepisuje žalobu statutární orgán, prokurista, vedoucí odštěpného závodu nebo zaměstnanec, je-li k tomu zmocněn. Vlastnoruční podpis nemusí být doplněn otiskem razítka, i když ho na svých písemnostech běžně používá.⁸⁵

⁸³ WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 203

⁸⁴ WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 204

⁸⁵ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. et al. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200 za. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 507

Pokud je žaloba podána telefaxem, považuje se za podpis údaj uvedený na žalobě, který identifikuje žalobce. Takto provedené podání musí být do tří dnů doplněno písemným podáním nebo originálem. Elektronické podání musí být opatřeno zaručeným elektronickým podpisem. Pokud tomu tak není, postupuje se stejně jako v případě telefaxového podání. Žalobu je možné podat i pomocí datové schránky, je-li z tohoto podání patrné, kdo je učinil.⁸⁶

V souvislosti s náležitostmi žaloby je nutné zmínit i poučovací povinnost soudu. Na tuto problematiku již bylo částečně upozorněno u jednotlivých náležitostí, ale zde bude zpracována obecně.

Poučovací povinnost zakotvuje § 43 odst. 1 OSŘ, který dává předsedovi senátu povinnost, aby usnesením vyzval účastníka řízení k opravení nebo doplnění podání v případě, že neobsahuje všechny stanovené náležitosti nebo je nesrozumitelné či neurčité. Předseda senátu určí lhůtu k opravení a doplnění podání a poučí účastníka řízení, jak opravu či doplnění provést. Pokud tak účastník neučiní, soud usnesením podání odmítne. V případě, že v žalobě zůstanou nedostatky, se kterými však zákon nespojuje povinnost zastavení řízení, bude soud v řízení pokračovat přesto, že žalobce neuposlechl jeho výzvu. Tyto nedostatky je možné odstranit i během řízení.

V rámci žaloby se poučovací povinnost vztahuje nejen na problematiku řádného formulování žaloby, ale i na řádné vylíčení skutkových událostí.⁸⁷

5.1. Druhy žalob

Žaloby je možné členit podle několika kritérií. Občanský soudní řád provádí jediné třídění žalob, a to podle petitu v § 80. Dříve se uplatňovalo třídění podle hmotněprávního důvodu. U některých žalob se takto vytvořený název ustálil a používá se dodnes, jako například žaloba reivindikační či negatorní.⁸⁸

Občanský soudní řád uvádí tři druhy žalob, žalobu na plnění, žalobu určovací a žalobu o osobním stavu. Tento výčet není taxativní, postihuje však

⁸⁶ DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. et al. *Občanský soudní řád I.* § 1 až 200 za. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 507

⁸⁷ VRCHA, P. Náležitosti žaloby. *Právní rádce*. 2004, č. 1, s. 19

⁸⁸ WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 205

většinu žalob. K zákonnému výčtu by se dala doplnit ještě žaloba o založení, změnu či zrušení právního vztahu neboli právotvorná. V následující části bude rozpracována jen žaloba na plnění a žaloba určovací.

Nejčastějším druhem civilních žalob jsou žaloby na plnění. K těmto žalobám patří i žaloba na vydání věci a žaloba negatorní. Tyto žaloby směřují ke splnění povinnosti vyplývající ze zákona, právního vztahu nebo z porušení práva. Plnění může spočívat v povinnosti něco dát, jako například vydat určitou věc, něco konat, například vyklidit byt, něčeho se zdržet nebo něco strpět.

Žalobce se touto žalobou domáhá nejen toho, aby soud deklaroval jeho nárok, ale i toho, aby ho soud přikázal žalovanému splnit. Žaloba na plnění tedy vede k vydání exekučního titulu. Petit žaloby tedy musí odpovídat některému ze způsobů výkonu rozhodnutí stanovených v § 258 odst. 2 OSŘ. Výjimkou je případ, kdy se navrhuje rozhodnutí, které se exekučně nevykonává.⁸⁹

Plnění, kterého se žalobce v žalobě domáhá, musí být v souladu s ustanovením hmotněprávních předpisů. Není možné žalovat na zrušení smlouvy soudem, žalobce proto musí žalovat na určení neplatnosti smlouvy nebo na určení vlastnického práva, jež díky neplatnosti smlouvy nepřešlo. Pokud by žalobce petit žaloby neupravil, musel by být žaloba zamítnuta.⁹⁰

Dále je třeba se zmínit i o žalobě určovací, protože žalobu na určení vlastnického práva je možné použít k ochraně vlastnického práva. Tato žaloba směřuje k určení, zda tu existuje či neexistuje určitý právní vztah nebo právo. Tato žaloba plní preventivní funkci, protože se snaží předejít případnému porušení práva. Obvyklým předmětem této žaloby je určení vlastnického práva nebo neplatnosti smlouvy. Aby tato žaloba byla úspěšná, je nutné prokázat naléhavý právní zájem. Tímto faktem se odlišuje od žaloby na plnění.⁹¹

6. Žaloba na vydání věci

Žaloba na vydání věci neboli reivindikace je relativní právní vztah mezi vlastníkem a tím, jež mu jeho věc neoprávněně zadržuje. Z tohoto právního

⁸⁹ SCHELLEOVÁ, I. et al. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 329

⁹⁰ WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 207

⁹¹ SCHELLEOVÁ, I. et al. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 330-331

vztahu vyplývá povinnost vydat věc vlastníkovi, což tento vztah charakterizuje. Reivindikaci je tedy možné chápat jako právo na vydání věci od toho, jež ji drží bez právního důvodu.⁹²

Hlavním předpokladem vzniku reivindikačního vztahu je fakt, že je věc někým držena bez právního důvodu. Rušitel musí mít právní subjektivitu, způsobilost k právním úkonům se však nevyžaduje. Povinnost vydat věc není podmíněna zaviněním, je tedy objektivní. Není třeba, aby vlastník pozbyl držbu, postačí, pokud je zbaven detence. Jedná se například o situaci, kdy vlastník půjčí věc jinému na základě smlouvy o výpůjčce, která již vypršela, ale detentor, i přesto že vlastnické právo vlastníka nepopírá, nechce věc vrátit.⁹³ Na tuto problematiku však není jednotný názor, více o tom bude pojednáno v kapitole zabývající se konkurencí žaloby na vydání věci s jinými žalobami.

Nejvyšší soud ČR se zabýval situací, kdy může být reivindikační žaloba nedůvodná. Jednalo se o případ, kdy žalobce žaloval na vyklizení a předání vyklizené označené nemovitosti žalobci. V tomto případě vychází nárok z § 457 ObčZ, titulu bezdůvodného obohacení, ale i tak je možné aplikovat řešení této situace na žalobu na vydání věci vycházející z § 126 ObčZ. Nejvyšší soud ČR stanovil, že pokud bylo pravomocným rozsudkem deklarováno právo k tomuto pozemku, jež není v době vydání tohoto rozhodnutí žalovaným ani jinou osobou jeho prostřednictvím užíván, chybí tedy znak faktického ovládnutí věci, není žalobcova žaloba opodstatněná. Důvodná tedy není žaloba na vydání, respektive vyklizení volného a žalovaným neužívaného pozemku, za předpokladu, že již bylo deklaratorně rozhodnuto o vlastnickém právu k nemovitosti.⁹⁴

6.1. Postavení žalobce

Aktivní legitimaci k podání žaloby na vydání věci má podle § 126 odst. 1 ObčZ vlastník. Často se uvádí, že vlastník musí prokázat své vlastnické právo, ale to není přesné, protože to, že je žalobce vlastníkem, je právní kvalifikací a tu provádí soud. Vlastník musí prokázat, že nastaly skutečnosti, na jejichž základě nabyl vlastnické právo. Zpravidla jde o kupní nebo darovací smlouvu. Žalobce

⁹² SPÁČIL, J. Reivindikace – pojem a otázky vzniku. *Socialistické soudnictvo*. 1987, č. 7, s. 22

⁹³ SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 11

⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4718/2010

tedy musí prokázat, jak věc získal, tedy například koupí nebo darem. Nemusí ale prokazovat, že převodce byl vlastníkem a že od něj skutečně nabyt vlastnictví k věci, protože by to bylo velmi obtížné, jednalo by se o tzv. probatio diabolica (obtížný důkaz). Stejně tak nemusí prokazovat, že jeho právo existuje i v době vydání rozsudku – přesto, že zákon toto právo v době vydání rozsudku vyžaduje.⁹⁵

Žalobce má dále povinnost prokázat držbu věci žalovaným. Touto povinností se zabýval Nejvyšší soud ČR. V tomto případě žalobce požadoval vydání účetních podkladů zaniklé odborové organizace od žalované, jež se považuje za právního nástupce této zaniklé organizace a která tyto podklady převzala. Soud prvního stupně na základě dokazování usoudil, že předmět žaloby byl dostatečně individualizován, že jejich vlastníkem je žalobce a že jsou v držbě žalované. Na základě toho rozhodl, že je žalovaná povinna žalobci vydat účetní podklady. S tímto názorem se však neztotožnil odvolací soud, a to z důvodu, že se žalobci nepovedlo prokázat, že účetní doklady jsou v době soudního řízení v držení žalované. Věc se dostala až k dovolacímu soudu, který stanovil, že není možné po žalobci požadovat, aby prokázal, že žalovaná má předmět vindikace v držení i v době soudního řízení. Žalobce je pouze povinen prokázat, že žalovaná držbu věci nabyla, a v případě, že žalovaná neprokáže, že držbu pozbyla, bude tato žaloba úspěšná.⁹⁶ Podle § 154 odst. 1 OSŘ je pro rozhodování soudu rozhodný stav k okamžiku vyhlášení rozhodnutí. To vysvětluje skutečnost, že v povědomí i odborné veřejnosti existuje přesvědčení, že žalobce je povinen prokázat neoprávněnou držbu žalovaným, a to nejen v okamžiku podání žaloby, ale i v okamžiku vydání rozhodnutí. Toto přesvědčení však, jak vyplývá i z výše zmíněného judikátu, není správné. Prokázat držbu (detenci) v průběhu řízení až po vyhlášení rozhodnutí by bylo pro žalobce velmi obtížné a nekorespondovalo by to s požadavkem na ochranu jeho vlastnického práva.⁹⁷

Podle § 126 odst. 2 ObčZ je legitimován k podání žaloby i ten, kdo je oprávněn mít věc u sebe. Žalobcem tedy může být oprávněný držitel, ale nikoliv proti vlastníkovi. Oprávněný držitel je tak chráněn proti zásahům do jeho práva

⁹⁵ SPÁČIL, J. Základní otázky vlastnické žaloby na vydání věci. *Právní rozhledy*. 2005, č. 16, s. 576

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 11. 2007, sp. zn. 28 Cdo 4178/2007

⁹⁷ KRÁLÍK, M. Povinnost žalobce prokázat držbu věci žalovaným v řízení o vindikační žalobě. *Právní rádce*. 2008, č. 8, s. 71

držby. Je chráněn i podle § 130 odst. 2 ObčZ. Dále může být žalobcem detentor, který má věc u sebe z jakéhokoliv právního důvodu, jako například na základě nájemní smlouvy či smlouvy o výpůjčce. V těchto případech však nepůjde o vlastnické žaloby, ale o žaloby z lepšího práva. Žalobci musí prokázat pouze oprávněnou držbu nebo oprávněnou detenci k věci. Poté je na žalovaném, aby prokázal skutečnosti, na jejichž základě nabyt lepšího práva k věci, než má žalobce. Oprávněný držitel či detentor se tedy mohou úspěšně bránit pouze vůči rušiteli, vůči němuž mají lepší právo. Nájemce bytu se tedy nemůže touto formou bránit vůči vlastníkovi bytu. Zde by musel využít jiných ochranných prostředků, které mu náleží ze zákonných ustanovení o nájmu.⁹⁸

Jedná-li se o vydání věci, jež je předmětem podílového spoluvlastnictví, je k podání žaloby aktivně legitimován kterýkoliv ze spoluvlastníků.⁹⁹ Dříve nebylo jasné, zda je potřeba k podání žaloby souhlas ostatních spoluvlastníků. Podle názoru Fialy a Švestky je třeba podání žaloby na vydání věci považovat za běžnou záležitost, ke které není třeba souhlasu ostatních spoluvlastníků, ve smyslu dřívějšího § 138 odst. 1 ObčZ. Pokud by však mezi spoluvlastníky vznikl spor ohledně podání vindikační žaloby, mohou se na základě § 139 odst. 2 ObčZ obrátit na soud, aby tento spor rozhodl.¹⁰⁰

Spoluvlastník však nemůže zpravidla žalovat jiného spoluvlastníka na vydání věci, a to z důvodu, že oba mají vlastnické právo ke společné věci. Výjimka může nastat v případě, že jsou spoluvlastníci oprávněni používat společnou věc střídavě v určitém časovém období. Obdobně to platí i pro společné jmění manželů.¹⁰¹

Nyní bude pojednáno o otázce aktivní legitimace dědice v případě, že se domáhá vydání věci, která ještě nebyla projednána v dědickém řízení. Jedná se o případy, kdy dědic vindikuje věc, kterou neohlásil v dědickém řízení, nebo kdy někdo zadržuje věc, jež patří do pozůstalosti v době, kdy ještě nebylo dědické řízení ukončeno. Zásadní otázkou je, zda je možné považovat dědice, v době kdy

⁹⁸ ELIÁŠ, K. et al. *Občanský zákoník*. Velký akademický komentář. 1. Svazek. Praha: Linde Praha, a.s., 2008, s. 537

⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. července 1999, sp. zn. 2 Cdon 1794/96

¹⁰⁰ FIALA, J.; ŠVESTKA, J. Úvaha nad ochranou vlastnického práva se zvláštním zřetelem k vlastnickým žalobám. *Socialistická zákonnost*. 1971, č. 2, s. 75 - 76

¹⁰¹ ELIÁŠ, K. et al. *Občanský zákoník*. Velký akademický komentář. 1. Svazek. Praha: Linde Praha, a.s., 2008, s. 533 - 534

není ukončeno dědické řízení, za vlastníka věci. Spáčil vychází z toho, že dědic má bez pochyb právo mít věc u sebe, a tedy na základě § 126 odst. 2 ObčZ má i právo podat žalobu na vydání věci. Je-li potenciálních dědiců více, postupuje se podobně jako v případě spoluvlastnictví.¹⁰²

Druhou možností je, že dědic vindikuje věc, kterou neohlásil v dědickém řízení. Tímto případem se zabýval Nejvyšší soud ČR. V tomto případě podal žalobu na vydání věci bratr pozůstalého (jako jediný dědic) proti družce zůstavitele. Žalobce požadoval vydání vkladní knížky, kterou však neuplatnil v dědickém řízení. Odvolací soud dovodil, že podle § 460 ObčZ se dědictví nabývá smrtí zůstavitele a že žalobce smrtí zůstavitele sice objektivně vstoupil do jeho práv a závazků, ale aby subjektivně nabyl movité věci a práva ke vkladním knížkám, musely by být tyto věci zařazeny do dědictví a projednány v dědickém řízení. Žalobce s tímto názorem nesouhlasil a podal dovolání. Byl přesvědčený, že jako jediný dědic nabyl dědictví smrtí bratra a že rozhodnutí příslušného orgánu po projednání dědictví má pouze deklaratorní povahu a nemá tedy vliv na jeho aktivní legitimaci. Nejvyšší soud ČR dovodil, že v případě, že žalobce požaduje vydání věcí, jež nebyly předmětem dědického řízení a nepodal ani návrh na dodatečné projednání dědictví, musí soud vždy přihlídnout k důvodům, proč tak neučinil a zvážit, zda tím nesleduje obcházení zákonného postupu při projednávání dědictví.¹⁰³

Další otázkou je, zda je k podání vindikační žaloby aktivně legitimován vlastník nemovitosti, který není zapsán jako vlastník v katastru nemovitostí. Touto otázkou se zabýval i Nejvyšší soud ČR a dospěl k názoru, že „uplatnění nároků vlastníka u soudu nemůže bránit skutečnost, že jako vlastník je v katastru nemovitostí zapsána jiná osoba než on. Vlastnické právo k nemovitosti, které se zapisuje do katastru nemovitostí, nelze sice bez vkladu do katastru převést, avšak existence tohoto práva není na údajích katastru závislá“. Vyvozuje to i z § 11 zákona o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ze kterého

¹⁰² SPÁČIL, J. Aktuální otázky žaloby na vydání věci (reivindikace) v judikatuře Nejvyššího soudu. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 10, s. 20 - 21

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soud ČR ze dne 10. 10. 2000 sp. zn. 22 Cdo 1589/99, publikovaný v *Právních rozhledech*. 2001, č. 1, s. 47 - 48

vyplývá, že zákon předpokládá, že může nastat rozdíl mezi skutečným právním stavem a jeho zápisem v katastru nemovitostí.¹⁰⁴

6.2. Postavení žalovaného

Tato kapitola se bude zabývat pasivně legitimovaným subjektem. Žaloba na vydání věci vždy směřuje proti tomu, kdo věc neoprávněně zadržuje bez právem uznaného titulu obsaženého v zákoně nebo v úředním výroku nebo vycházející z vůle samotného vlastníka a nechce ji vlastníkovi dobrovolně vydat. Podle judikatury Nejvyššího soudu ČR může však žaloba směřovat nejen proti držiteli věci, který ji má fakticky u sebe, ale i proti držiteli, který věc fakticky neovládá. Nejvyšší soud ČR vychází z toho, že v případě, že by byl žalovaným detentor, mohl by účel řízení zmařit tím, že by věc vrátil držiteli.¹⁰⁵ Toto řešení je důležité pro lepší ochranu vlastnického práva. Vindikační žaloba však může být úspěšná pouze proti držiteli, který má možnost věc od detentora získat. To není možné v případě, kdy je mezi držitelem a detentorem uzavřena nájemní smlouva. Je-li držitelů, popřípadě i detentorů více, postačí podle starší judikatury, je-li vindikován pouze jeden z nich.¹⁰⁶

Problém nastává, pokud držitel věc ztratí, zničí, zcizí nebo spotřebuje a vlastník tak ztrácí možnost úspěšně ji vindikovat. Jsou rozlišovány dva případy, za první, když držitel ztratí držbu nebo věc zanikne před zahájením řízení a za druhé, když tato situace nastane až po zahájení řízení. Dále může nastat situace, kdy držitel předstírá držbu, aby uvedl vlastníka v omyl. České zákony vůbec neřeší situaci, kdy žalovaný věc u sebe nemá, ačkoliv ji u sebe měl v době podání žaloby na vydání věci.¹⁰⁷ Řešením této otázky se tak zabývá právní teorie i praxe. Níže je uvedeno několik možných řešení, které byly předloženy právní teorii.

Podle názoru Fialy a Švestky by tato situace mohla být řešena tak, že by se vedle hlavního petitu, znějícího na vydání věci, uplatnil petit vedlejší, požadující

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 9. 2000 sp. Zn. 22 Cdo 389/99, publikovaný v Právních rozhledech. 2001, č. 3, s. 131 - 133

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 8. 2000, sp. Zn. 22 Cdo 536/2000, publikovaný v Právních rozhledech. 2003, č. 9, s. 479 - 481

¹⁰⁶ SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 53

¹⁰⁷ SPÁČIL, J. Základní otázky vlastnické žaloby na vydání věci. *Právní rozhledy*. 2005, č. 16, s. 577 - 578

peněžité plnění ve výši ceny této věci. Toto právo na náhradní peněžité plnění by mělo povahu obligačního práva. Jednalo by se ale o zvláštní druh obligačního práva, protože je odvozené od práva vlastnického a sloužilo by vlastníkovvi jako náhrada za to, že mu věc nemůže být vydána. Toto právo se na rozdíl od práva vlastnického promlčuje ve třech letech. Podle názoru autorů by tato promlčecí doba začala běžet od okamžiku, kdy se vlastník dozví o neoprávněném držiteli věci a kdy zjistí, že mu věc nemůže být vydána. Nejedná se však o náhradu škody, u které by bylo potřebné dokázat zavinění žalovaného. Náhrady škody by se žalobce mohl domáhat jen v případě, že by mu zadržováním věci vznikla škoda. Autoři dovozují, že žádá-li se, z důvodu nemožnosti vydání věci, náhradní peněžité plnění, nejde z procesního hlediska o změnu důvodu žaloby, ale o jinou změnu žalobního petitu. Otázkou je, zda by mohl žalobce rovnou žádat namísto vydání věci náhradní peněžité plnění. Autoři usuzují, že by to možné nebylo, protože primárně musí žalobce žádat o vydání věci.¹⁰⁸

Dále se tímto problémem zabývá učebnice občanského práva, která uvádí odlišný názor než Fiala a Švestka. Podle nich je možné v případě nemožnosti vydání věci požadovat náhradu škody podle § 420 a násl. ObčZ. Bylo by zde tedy nutné prokázat zavinění žalovaného.¹⁰⁹

Na tento názor reaguje ve svém článku Knappová. Ta své tvrzení opírá o znění § 131 odst. 1 ObčZ, z něhož vyplývá, že neoprávněný držitel je povinen nahradit škodu, která vlastníkovvi vznikla neoprávněnou držbou. Dovojuje, že tato náhrada obsahuje i případnou náhradu hodnoty věci. Zákon v tomto ustanovení používá výslovně pojmu „náhrada škody“, a proto by mělo být prokázáno zavinění žalovaného. To by však vedlo k absurdním důsledkům. V této souvislosti se autorka zamýšlí nad tím, zda toto řešení zákonodárce při tvorbě tohoto ustanovení zamýšlel. Knappová považuje za správné toto ustanovení interpretovat tak, že by muselo jít o odpovědnost za zhoršení, zničení či ztrátu věci. Žalovaný by se této odpovědnosti mohl zprostit jen v případě, že by dokázal, že by ke škodě došlo i v případě, že by byla věc v držení vlastníka.¹¹⁰

¹⁰⁸ FIALA, J.; ŠVESTKA, J. Úvaha nad ochranou vlastnického práva se zvláštním zřetelem k vlastnickým žalobám. *Socialistická zákonnost*. 1971, č. 2, s. 79

¹⁰⁹ KNAPPOVÁ, M. et al. *Občanské právo hmotné*. Sv I. Praha: Codex, 1997, s. 242

¹¹⁰ KNAPPOVÁ, M. Držba. *Právo a zákonnost*. 1992, č. 10, s. 588

Spáčil vychází z toho, že právo na vydání věci je prvkem relativního právního vztahu, a z toho, že na vztah mezi vlastníkem a držitelem je možné přiměřeně aplikovat ustanovení osmé části občanského zákoníku, nestanoví-li druhá část občanského zákoníku něco jiného. Držitel, který věc drží neoprávněně, má povinnost ji vydat od počátku, co ji takto drží. Oproti tomu oprávněný držitel je povinen věc vydat od okamžiku, kdy zjistí, kdo je vlastník věci a jeho držba se tak stane neoprávněnou. Pokud je držitel v prodlení s vydáním věci, je nutné to posuzovat jako jiné prodlení z plnění věci, upravené v § 517 odst. 3 ObčZ. Pokud tedy neoprávněný držitel věc nevydá, bude odpovídat za její poškození, zničení nebo ztrátu, ledaže by k této škodě došlo i jinak. Tuto odpovědnost je třeba posuzovat jako objektivní. Pokud držitel způsobí škodu úmyslně, bude běžet objektivní desetiletá promlčecí lhůta. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že bude-li držitel věci uznán povinným tuto věc vydat a bude-li tvrdit, že věc již nemá u sebe, bude odpovědný podle § 517 odst. 3 ObčZ. Toto tvrzení se vztahuje jak na případ, kdy žalovaný pozbyl držbu nebo věc zanikla po zahájení řízení, ale i na případ, kdy k tomu došlo před zahájením řízení. Ale v případě, že žalovaný držbu pozbyl nebo věc zanikla v rámci oprávněné držby, je odpovědný pouze subjektivně podle § 420 a násl. ObčZ.¹¹¹

Posledně zmíněné řešení se zdá být nejpřijatelnější. Tato problematika by však měla být upravena na úrovni zákona, čímž by byla posílena ochrana vlastnického práva vlastníka a také jeho právní jistota. Není správné, že je jeho postavení oslabeno tím, že ten, kdo mu věc neoprávněně zadržuje, věc zničí či ztratí.

Nyní bude pojednáno o situaci, kdy někdo předstírá držbu, aby kryl držbu někoho jiného a zmátl tak vlastníka věci. Ten, kdo předstíral držbu, odpovídá za škodu, kterou tím způsobil, podle § 424 ObčZ. Toto ustanovení stanoví, že za škodu je odpovědný ten, kdo ji způsobil úmyslným jednáním proti dobrým mravům. Předstírání držby lze považovat za úmyslné jednání proti dobrým mravům. Předstírání držby je možné považovat i za porušení povinnosti neškodit jiným, vyslovené v § 415 ObčZ. V tomto případě by se jednalo o obecnou odpovědnost za škodu podle § 420 ObčZ. Škoda způsobená předstíranou držbou

¹¹¹ SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 56 - 57

by spočívala v reálné ztrátě možnosti věc vindikovat a v samotných majetkových následcích pozbytí držby. Jedná se o úmyslné způsobení škody, a proto se právo na náhradu škody promlčuje v objektivní desetileté lhůtě.¹¹²

Jak už bylo uvedeno, reivindikační žaloba směřuje proti tomu, kdo vlastníkovu věc neoprávněně zadržuje. Aby byla tato žaloba úspěšná, musí žalobce prokázat, že je vlastníkem věci a že žalovaný tuto věc zadržuje. Žalovaný má možnost se proti tvrzením a důkazům žalobce bránit pomocí námitek. Žalovaný může samozřejmě namítat, že není držitelem nebo detentorem věci. Tyto námitky však musí být podloženy skutkovými tvrzeními. Žalovaný může dále namítat, že žalobce není vlastníkem, nebo může tvrdit, že držbu či detenci nabyt na základě obligačního nebo věcného práva, ze zákona, nebo na základě úředního rozhodnutí.¹¹³ Jednotlivé případy budou rozebrány níže.

Žalovaný může popírat vlastnické právo žalobce. Žalobce bude muset dokázat, že nastaly skutečnosti, na jejichž základě nabyt vlastnické právo k věci. V případě, že bude žalovaný tvrdit, že později nastaly skutečnosti, na jejichž základě žalobce ztratil vlastnické právo k věci, bude důkazní břemeno na něm. Nejčastěji se žalovaný brání námitkou, že věc vydržel. Existují případy, kdy se žalobce domáhá vydání věci, která na žalovaného byla převedena, na základě relativně neplatného právního úkonu. Tento právní úkon je platný, do této doby než je uplatněna námitka relativní neplatnosti, jež způsobuje neplatnost tohoto úkonu od počátku. Tato námitka však musí být uplatněna v subjektivní tříleté promlčecí lhůtě. Poté je nutné rozlišovat mezi dvěma situacemi. V případě, že z této smlouvy nebylo plněno na obou stranách, je možné žalovat na vydání věci. V opačném případě je nutné postupovat podle § 457 ObčZ.¹¹⁴

Nejasnosti nastávají v případě, kdy žalovaný namítá, že věc řádně nabyt od právního předchůdce, který byl v té době ještě vlastníkem věci. Jde o situaci, kdy vlastník převede věc na jiného a později jeho právní předchůdce uplatní námitku relativní neplatnosti nebo od smlouvy odstoupí. Otázkou je, zda může zaniknout

¹¹² SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 57

¹¹³ SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 58 - 59

¹¹⁴ SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 59 - 60

vlastnické právo třetí osoby, které takto vzniklo. V právní teorii je zpravidla zastáván názor, že to není možné. Judikatura však na tuto problematiku nemá jednotný názor.¹¹⁵

Občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu ČR však ve svém stanovisku vyjádřilo odlišný názor. Uvádí, že v důsledku odstoupení od smlouvy o převodu vlastnického práva k nemovitosti zaniká právní titul, podle kterého nabyt účastník smlouvy své vlastnické právo, a dochází tak k obnovení původního stavu. Pokud jsou splněny podmínky stanovené v zákoně nebo pokud si to tak smluvili účastníci smlouvy, má účastník možnost od smlouvy o převodu vlastnického práva k nemovitosti odstoupit i poté, co byl na jejím základě učiněn vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí. Odstoupením od smlouvy se smlouva ruší od počátku, není-li stanoveno jinak. Tímto jednostranným právním úkonem dochází k pozbytí účinků převodu nemovitosti na nabyvatele a obnovuje se tak vlastnické právo převodce. Následný zápis vlastnictví do katastru nemovitostí nemá konstitutivní účinky, ale deklaratorní, neboť k obnovení vlastnického práva dochází ze zákona a proto se provádí záznamem.¹¹⁶ Ve svém dalším stanovisku pak Nejvyšší soud ČR uvádí, že tento závěr platí i pro případ, kdy nabyvatel vlastnického práva k nemovitosti, ještě než dojde k odstoupení od smlouvy, tuto nemovitost převede na dalšího, který ji nabude v dobré víře. V některých rozhodnutích je tato situace řešena opačným způsobem.¹¹⁷

Na tento názor reagoval Ústavní soud ČR ve svém nálezu. Ústavní soud ČR souhlasil s tím, že odstoupením od smlouvy se smlouva ruší od počátku, ale pouze s účinky mezi účastníky této smlouvy. Vlastnické právo dalších nabyvatelů, za předpokladu, že ho nabyli v dobré víře před okamžikem, kdy došlo k odstoupení od smlouvy, nezaniká. Tito další nabyvatelé totiž požívají ochrany podle čl. 11 Listiny a podle ústavních principů právní jistoty a ochrany nabytých práv, které vyplývají z pojmu demokratického právního státu ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy.¹¹⁸

¹¹⁵ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. et al. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 696

¹¹⁶ Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6 2000, sp. zn. Cpjn 38/98

¹¹⁷ Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. Cpjn 201/2005

¹¹⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 78/06

Tato situace je složitá, na jedné straně stojí původní převodce, který uplatní své právo odstoupit od smlouvy v očekávání, že na něj přejde nazpět vlastnické právo k nemovitosti, a na druhé straně další nabyvatel předmětné nemovitosti, který ji nabyl v dobré víře a ani netuší, že by mohla nastat tato situace. Je nelehké určit, kdo by měl mít vlastnické právo k této nemovitosti. Dalo by se spíše přiklonit k variantě, kdy nemovitost zůstane ve vlastnictví dalšího nabyvatele, protože on ji nabyl v dobré víře a vůbec nepočítal s tím, že by o ni mohl takto přijít – dá se říci, že by se jednalo o větší zásah do jeho právní jistoty než u účastníka, který od smlouvy odstoupí. Tato problematika by měla být lépe upravena zákonem, aby účastníci měli právní jistotu, jak bude postupováno, pokud k této situaci dojde.

V poslední době se objevují případy, kdy dochází k převodu věci, zejména nemovitosti, na základě lichevní smlouvy. Tato smlouva sice není uzavřena v tísní, ale je uzavřena za nápadně nevýhodných podmínek, které se mohou projevat v neadekvátně nízké kupní ceně, aniž by měl prodávající možnost jiného bydlení. Při uzavírání těchto smluv je zneužíváno něčí tísně, nezkušenosti, rozrušení nebo rozumové slabosti. Tyto smlouvy jsou absolutně neplatné. V případě, že kupující podá na prodávajícího žalobu na vyklizení nemovitosti, může žalovaný uplatnit námitku neplatnosti smlouvy pro lichvu. Pokud to ze situace vyplývá, měl by se tím soud zabývat z vlastní iniciativy.¹¹⁹

Pokud žalovaný nepopírá vlastnické právo žalobce ani to, že je držitelem nebo detentorem věci, může namítat, že má věc u sebe na základě obligačního nebo věcného práva. Žalovaný v tomto případě musí prokázat skutečnosti, na jejichž základě došlo ke vzniku takového práva. Těmito skutečnostmi může být v případě obligačního práva například uzavření nájemní smlouvy nebo smlouvy o výpůjčce. V případě věcného práva jde nejčastěji o věcné břemeno. Pokud bude žalobce tvrdit, že tato práva již zanikla nebo že právní úkony, na jejichž základě vznikly, jsou vadné, ponese důkazní břemeno. Tato námitka žalovaného však není možná v případě, že právo, na jehož základě může mít žalovaný věc u sebe, zaniklo.¹²⁰

¹¹⁹ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. et al. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 695

¹²⁰ SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 62

Žalovaný může dále namítat, že věc drží na základě úředního rozhodnutí, zpravidla soudního. Toto rozhodnutí však není závazné pro toho vlastníka, který nebyl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno, a proto není možné proti tomuto vlastníku námitku uplatnit.¹²¹

Žalovaný má dále možnost uplatnit námitku, že výkon práva vlastníka, jež se domáhá vydání věci, je v rozporu s dobrými mravy. Tato námitka má základ v § 3 odst. 1 ObčZ, který stanoví, že výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

Zpravidla je tato námitka uplatňována proti žalobě na vyklizení bytu. Je nutné poukázat na to, že k této problematice se váže nejednotná judikatura. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 8. 2001 uvádí, že není možné zamítnout žalobu na vyklizení bytu pro rozpor s dobrými mravy. Nejvyšší soud ČR v této věci dále dovodil, že je možné vyklizení místností sloužících žalovanému k bydlení podmínit zajištěním bytové náhrady nebo odložit stanovením delší lhůty pro vyklizení. Podmínkou je, že zde žalovaný dlouhodobě žije v dobré víře.¹²² Touto problematikou se dále zabýval rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 4. 2000. V tomto případě se žalobkyně domáhala vyklizení pozemku žalovaným, který je vlastníkem stavby na zmíněném pozemku, která není neoprávněná. Mezi žalobkyní a žalobcem byla uzavřena nájemní smlouva, na jejímž základě získal žalovaný právo užívání k předmětnému pozemku. Žalobkyně však později v souladu s nájemní smlouvou dala žalovanému výpověď a následně požadovala vyklizení tohoto pozemku. Došlo tak ke střetu dvou vlastnických práv, práv žalobce jako vlastníka pozemku s právy žalovaného jako vlastníka stavby. Nejvyšší soud ČR v tomto případě stanovil, že ke stavbě žalovaného je možný přístup pouze přes pozemek žalobce, je možné žalobci výkon práva, jímž by bránil žalovanému v užívání stavby, odepřít pro jeho rozpor s dobrými mravy.¹²³ Zamítnutí vlastnické žaloby pro rozpor s dobrými mravy

¹²¹ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. et al. *Občanský zákoník I.* Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 695 - 696

¹²² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 8. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1203/99

¹²³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 4. 2000, sp. zn. 22 Cdo 900/98

připouští rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 11. 2000. Své tvrzení opírá o zmíněný § 3 odst. 1 ObčZ a dále o čl. 11 odst. 3 Listiny.¹²⁴

6.3. Procesní nástupnictví

V průběhu řízení o žalobě na vydání věci může dojít k situaci, kdy se vlastníkem věci, držitelem věci nebo jejím detentorem stane někdo jiný, než ten, kdo podal žalobu nebo byl žalován. Jedná se o problematiku procesního nástupnictví na straně žalobce nebo na straně žalovaného. Je nutné řešit otázku, jak zajistit, aby nebylo mařeno poskytnutí ochrany vlastnického práva a zároveň byly zachovány základní principy občanského soudního řízení.¹²⁵

Na řešení dané situace se použije § 107a OSŘ, který byl přidán novelou občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. a vyřešila tak spory ohledně této problematiky.¹²⁶ Z tohoto ustanovení vyplývá, že dojde-li k singulární sukcesi, musí žalobce učinit návrh, aby soud rozhodl o procesním nástupnictví. Pokud se prokáže, že po zahájení řízení došlo k právní skutečnosti, se kterou zákon spojuje přechod nebo převod práva či povinnosti žalobce nebo žalovaného, soud návrh usnesením vyhoví, za předpokladu, že byly prokázány tvrzené skutečnosti. Ten kdo má vstoupit na místo žalobce, s tím musí souhlasit, souhlas žalovaného nebo toho, kdo má vstoupit na jeho místo, není potřeba. Právní mocí usnesení o připuštění procesního nástupnictví se stává žalobcem nebo žalovaným nový účastník řízení, který musí přijmout stav řízení, který tu je v okamžiku procesního nástupnictví. Jelikož se jedná o procesní nástupnictví, nemění se právní účinky spojené s podáním žaloby.¹²⁷

V případě procesního nástupnictví na straně žalovaného mohou nastat komplikace, popírá-li žalovaný držbu, bude problematické dokázat, že ke změně opravdu došlo. Pro uskutečnění procesního nástupnictví nepostačí zjistit, že subjektem uplatňované povinnosti již není původní žalovaný, ale stal se jím někdo jiný. Jak už bylo uvedeno výše, musí být prokázána skutečnost, na jejímž základě

¹²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR zde dne 10. 11. 2000, sp. zn. 22 Cdo 740/99

¹²⁵ SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 21

¹²⁶ blíže SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 21 - 22

¹²⁷ WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 147

došlo k přechodu nebo převodu práva nebo povinnosti žalovaného, o něž v řízení jde. Je zřejmé, že procesní nástupnictví je možné v případě, že žalovaný odevzdá předmět vindikace do držby jiného. Oproti tomu situace, kdy žalovaný věc ztratí a v držbě ji má ten, kdo ji našel, je složitější. V tomto případě není možné mluvit o právním nástupnictví, ale o původním nabytí držby. Povinnost původního žalovaného spočívající ve vydání věci nepřešla na jiného, ale zanikla a nezávisle na původní povinnosti vznikla někomu jinému.¹²⁸

Procesní nástupnictví vyvolané univerzální sukcesí je upraveno v § 107 OSŘ, jeho použití však zpravidla v praxi nepřináší problémy. Z tohoto důvodu této problematice nebude věnována pozornost.

6.4. Předmět vindikace

Předmětem žaloby na vydání věci je věc, která je neoprávněně zadržována. Vindikována může být pouze věc, která může být předmětem vlastnického práva, tedy věc v právním smyslu. O vymezení věci v právním smyslu bylo již pojednáno v samostatné kapitole. Aby tato věc mohla být předmětem vindikace, musí k ní vlastník tvrdit a prokázat své vlastnické právo.

Vlastník musí věc v reivindikační žalobě dostatečně individualizovat, protože vindikovat lze pouze individuálně určenou věc. Věc musí být popsána jedinečnými znaky do takové míry, aby ji bylo možné bezpečně odlišit od ostatních podobných věcí stejného druhu. Toto vymezení je nutné nejen kvůli bezvadnosti žaloby ale i kvůli případnému výkonu rozhodnutí.¹²⁹

Problematika individualizace věci, ohledně níž je podávána vindikační žaloba, není platným právem upravena. Tato problematika je však řešena judikaturou. Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku uvádí: „V mnoha případech nebude možno hromadně vyráběnou a prodávanou věc identifikovat takovým způsobem, aby byla odlišena od všech ostatních výrobků stejného druhu. V takovém případě však nelze po žalobci žádat, aby věc popsal způsobem, který by takovou odlišil od všech existujících výrobků stejného druhu. Postačí, popíše-li

¹²⁸ SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 23

¹²⁹ FIALA, J.; ŠVESTKA, J. Úvaha nad ochranou vlastnického práva se zvláštním zřetelem k vlastnickým žalobám. *Socialistická zákonnost*. 1971, č. 2, s. 80 - 81

ji obecněji (například televizor určité značky a určité uhlopříčky obrazovky). Pokud by žalovaný tvrdil, že má v držbě (detenci) více věcí, které by odpovídaly takto obecně specifikované věci, bylo by na něm důkazní břemeno, že je tomu tak; v případě, že by v řízení vyšlo najevo, že tomu tak skutečně je, musel by žalobce popis věci upřesnit.¹³⁰ Dalo by se říci, že toto řešení dané problematiky je správné a důležité pro ochranu vlastnického práva. Jen málo věcí je možné identifikovat tak precizně, aby je bylo možné odlišit od všech ostatních věcí téhož druhu. Většina lidí nepočítá s tím, že bude později muset věc vindikovat, a tak si dopředu neudělá přesný popis této věci. Následné vytvoření takového popisu, aby byla věc odlišena od ostatních věcí stejného druhu, je téměř nemožné. Žaloba by tak většinou přicházela v úvahu jen u věcí, které jsou jedinečné, tedy jediné svého druhu.

Zpravidla není možné vindikovat věci zastupitelné, protože je většinou není možné individualizovat. A contrario, v případě, že je možné věci zastupitelné individualizovat, je možné je vindikovat. Například bankovky je možné identifikovat, pokud nebyly smíšeny s ostatními nebo jsou určeny identifikačními znaky. Individualizovat lze i cenné papíry na doručitele, jsou-li číslovány nebo nebyly smíšeny s ostatními.¹³¹

Další otázkou je, zda je možné žalovat na vydání věci hromadné. Platný občanský zákoník pojem věci hromadné nepoužívá ani ho neupravuje, ale zároveň ho ani nevylučuje. S pojmem hromadná věc pracuje od roku 2000 obchodní zákoník, který za hromadnou věc považuje podnik. Bude-li předmětem vindikační žaloby například knihovna, hromadná věc, nemělo by smysl po žalobci požadovat, aby popisoval každou knihu zvlášť. Jednotlivou knihu by bylo třeba individualizovat pouze v případě, že by z knihovny byla odcizena pouze ta jediná kniha.¹³²

Dále je nutné se zabývat tím, do jaké míry je třeba individualizovat příslušenství či součást věci hlavní. Dřívější judikatura zastávala názor, že

¹³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 10. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1474/2002, publikovaný v Právních rozhledech. 2002, č. 12, s. 624 - 625

¹³¹ ELIÁŠ, K. et al. *Občanský zákoník*. Velký akademický komentář. 1. Svazek. Praha: Linde Praha, a.s., 2008, s. 535

¹³² SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 50

příslušenství musí být řádně identifikováno. Spáčil uvádí, že na základě diskusí vedených ve vlastnickém senátu Nejvyššího soudu ČR je příslušenství nutné identifikovat v případě, je-li jím nemovitost vedená v katastru nemovitostí; je-li však příslušenstvím věc movitá nebo nemovitá, která nepodléhá evidenci v katastru nemovitostí, mělo by stačit žádat věc hlavní s příslušenstvím. U součásti věci je to jasné, ta je předmětem vydání ze zákona.¹³³

Nemovité věci, které jsou zapsané v katastru nemovitostí, musí být popsány takovými znaky, jež vyžaduje platné právo pro právní úkony, týkající se těchto nemovitých věcí. Bude ji tedy nutné individualizovat uvedením obce, parcelního čísla a katastrálního území, ve kterém nemovitost leží. Nejvyšší soud ČR se ve svém rozsudku zabýval otázkou náležité individualizace části pozemku. V tomto případě se žalobci domáhali vydání části pozemku. Jednalo se o pozemek, který byl dříve samostatný a později byl sloučen s ostatními pozemky. Žalobci část pozemku vymezili tím, že přesně identifikovali původní pozemkovou parcelu údaji z evidence v pozemkové knize. Předmět sporu byl tedy nepochybně vymezen určitě. Přesto soud prvního stupně i soud odvolací posoudily žalobu jako vadnou s odkazem na to, že žaloba o vydání části pozemku je přesná a určitá jen v případě, že je k ní připojen oddělovací geometrický plán, v němž je daná část pozemku označena. S tímto názorem se však Nejvyšší soud ČR neztotožnil a stanovil, že k tomu, aby žaloba o vydání části pozemku byla přesná a určitá, postačí, když bude identifikována jiným způsobem, který nevzbuzuje pochybnosti o tom, o jakou část pozemku se jedná. Dále stanovil, že část pozemku, jež byla dříve evidována jako samostatná pozemková parcela a následně sloučená s jinými pozemky, může být náležitě identifikovatelná i pomocí uvedení údajů z evidence v pozemkové knize.¹³⁴

6.5. Žalobní petit

Žalobní petit zpravidla odpovídá nároku, který vychází z hmotného práva. Judikatura však v rámci vlastnických žalob přihlíží i k úpravě výkonu těchto rozhodnutí. U movitých věcí problém není. Je zřejmé, že pokud se bude vlastník domáhat své věci movité, bude žalovat na její vydání. Věc, jejíž vydání se

¹³³ SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. Doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 50- 51

¹³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 1997, sp. zn. 2 Cdon 180/96, R 26/1998

žalobce domáhá, musí být individualizována způsobem, jak bylo popsáno výše. Individualizace věci může však v praxi činit problémy. Touto problematikou se zabýval Nejvyšší soud ČR. Jednalo se o případ, kdy žalobce vindikoval 7 obrazů. Soud prvního stupně vyzval žalobce v souladu s § 43 odst. 1 OSŘ, aby konkretizoval movité věci, jejichž vydání se domáhá. Žalobce na výzvu soudu reagoval a obrazy blíže specifikoval. Soud prvního stupně však žalobu odmítl na základě § 43 odst. 2 OSŘ s odůvodněním, že žalobce neuvedl přesný a určitý popis obrazů, tak aby je nebylo možné zaměnit s jinými. Žalobce s tímto rozhodnutím nesouhlasil a dostal se až k dovolacímu soudu. Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí stanovil: „Jestliže žalobce, který není zastupován právně kvalifikovanou osobou, neuvede ani na podruhé, vydání jakých věcí se domáhá, ač se zjevně snaží výzvě soudu na odstranění vad žaloby podle § 43 odst. 1 OSŘ vyhovět, není podle okolností vyloučeno, aby jej soud další výzvou vedl k odstranění nadále nenapravených nedostatků žaloby, které by mohly bránit pokračování v řízení. ... V těchto souvislostech se také nabízí otázka, zda by případná zatímní nemožnost dostatečného upřesnění petitu na vydání věci nemohla být odstraněna až v průběhu dalšího řízení v závislosti na konkrétních skutkových zjištění např. o tom, kde se věc nachází.“¹³⁵

Společně s vydáním věci má žalobce možnost žalovat i na vydání příslušenství věci. Pokud žalobce požaduje vydání příslušenství věci, musí to být v petitu žaloby výslovně uvedeno. Oproti tomu požadavek vydání součásti věci nemusí být v petitu žaloby obsažen, protože ten je předmětem vydání ze zákona.¹³⁶ Otázkou je, zda je možné společně s věcí s úspěchem požadovat i vydání plodů či užitků, které byly od věci odděleny. V tomto případě záleží na tom, zda je žalovaný držitelem oprávněným či neoprávněným. Tato problematika bude řešena v rámci kapitoly zabývající se rozsahem vydání věci.

V právní praxi však existují různé názory ohledně otázky, zda se má žalovat na vydání nemovitosti nebo na její vyklizení. Soudní judikatura se k této otázce několikrát vyslovila a její názory jsou celkem konstantní. Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí stanovil, že „zní-li výrok rozsudku soudu na vydání

¹³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 22 Cdo 5269/2007

¹³⁶ SPÁČIL, J. Základní otázky vlastnické žaloby na vydání věci. *Právní rozhledy*. 2005, č. 16, s. 580

nemovitostí, je tu nejistota, co má být vlastně při výkonu rozhodnutí provedeno. Proto by soudy formulaci ‚vydat‘ nemovitosti neměly ve svých rozhodnutích používat, mají-li na mysli vyklizení nemovitostí.“¹³⁷ Hmotné právo v § 126 ObčZ stanovuje, že pokud někdo někomu neoprávněně zadržuje věc, má poškozený možnost se této věci, jak movité tak nemovité, domáhat pomocí žaloby na vydání věci. Oproti tomu procesní právo počítá u movité věci v § 345 OSŘ s jejím vydáním a u nemovité věci v § 340 OSŘ s jejím vyklizením. S přihlédnutím k § 257 OSŘ, který stanoví, že je možné rozhodnutí vykonat jen takovým způsobem který zná OSŘ, je tedy potřeba, aby výrok soudu zněl na vyklizení v případě věci nemovitých. Pokud by tomu tak nebylo, nebylo by toto rozhodnutí později možné vykonat.¹³⁸

Právní teorie se však s tímto názorem zcela neztotožňuje. Spáčil upozorňuje na to, že tradiční judikatura vycházela pouze z poměrů, kdy předmětem reivindikace bylo vyklizení domu nebo zahrady a nezohledňovala situace, které mohou nastat v tržní ekonomice. Uvádí, že cílem vlastnické žaloby nemusí být vždy vyklizení nemovitosti žalovaným, vlastníkovi může jít pouze o předání držby. Tak tomu bude v případě, kdy žalobce tvrdí, že je vlastníkem nemovitosti, ve které žalovaný držitel a jeho nájemci podnikají. Žalobci v tomto případě nejspíš nepůjde o to, aby ukončili podnikání a vyklidili nemovitost, ale pouze o to, aby na něj přešla držba a dosavadní uživatelé se stali jeho nájemci. Ještě komplikovanější by byla situace, kdy by byl žalován oprávněný držitel nemovitosti, který ji platně pronajal. V tomto případě by nepřicházela v úvahu žaloba na vyklizení. A v případě, že by nebyla možná ani žaloba na vydání věci, bylo by řešení této situace velmi složité. Spáčil uvádí, že by snad bylo možné žalovat na určení vlastnického práva a na vydání bezdůvodného obohacení, které vzniklo přijímáním nájemného i po ztrátě dobré víry.¹³⁹ Ale mohou nastat i případy, kdy vyklizení nemovitosti není technicky možné, protože dům, který má

¹³⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 29. 3. 1973, Cpj 25/73, publikované jako R 53/93ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 186 – 187

¹³⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 29. 3. 1973, Cpj 25/73, publikované jako R 53/93ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 186 – 187

¹³⁹ SPÁČIL, J. Aktuální otázky žaloby na vydání věci (reivindikace) v judikatuře Nejvyššího soudu. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 10, s. 11

být vyklizen, je prázdný, žalobci jde tedy pouze o převedení věci.¹⁴⁰ Drápal zastává názor, že vyklizení nemovitosti podle procesního práva je nutné chápat nejen jako uvolnění objektu, ale i jako jeho odevzdání oprávněnému.¹⁴¹ Eliáš toto řešení nepovažuje za dostačující, protože neřeší všechny problematické případy. Uvádí, že i u movité věci, u které se zdá být jasné, že má být žalováno na vydání, může někdy nastat potřeba žalovat na vyklizení movité věci – například v případě maringotky nebo obytné lodě.¹⁴² Celer navrhuje – pokud to praktické řešení případu vyžaduje – postupovat při vyklizení movité věci per analogia podle ustanovení o vyklizení nemovitosti a při vydání nemovitosti per analogia podle ustanovení o vydání věci movité.¹⁴³ Jak z výše uvedeného vyplývá, existují na tuto problematiku různé názory. V praxi je ale vhodné držet se judikatury, a pokud jde žalobci o fyzické ovládnutí věci, použít žalobu na vyklizení.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR připouští, že v případě, že by žaloba na vyklizení neměla mít naději na úspěch, a jak z výše popsaného vyplývá, není možné žalovat vydání držby nemovitosti, bylo by možné žalovat na vydání příslušné dokumentace, jež je potřebná k řádné držbě nemovitosti, nebo na vydání nájemní smlouvy uzavřené mezi držitelem a nájemcem, jejímž předmětem byl pronájem zmíněné nemovitosti.¹⁴⁴

Na tomto místě je vhodné upozornit na to, že žalobou na vyklizení se není možné domáhat odstranění nemovitosti, která byla neoprávněně postavena na pozemku žalobce. Z judikátu Nejvyššího soudu ČR vyplývá, že nemovitou věc neoprávněně postavenou na žalobcově pozemku je možné odstranit pouze žalobou na odstranění stavby, nikoliv žalobou na vyklizení.¹⁴⁵

Z výše uvedeného vyplývá, že formulace žalobního petitu není snadná. V případě špatného znění petitu soud o této vadě žalobce poučí. Zde vzniká

¹⁴⁰ ELIÁŠ, K. et al. *Občanský zákoník*. Velký akademický komentář. 1. Svazek. Praha: Linde Praha, a.s., 2008, s. 535

¹⁴¹ BUREŠ, J.; DRÁPAL, J.; MAZANEC, M. *Občanský soudní řád*. Komentář. 5. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 1594.

¹⁴² ELIÁŠ, K. et al. *Občanský zákoník*. Velký akademický komentář. 1. Svazek. Praha: Linde Praha, a.s., 2008, s. 535

¹⁴³ HANDLAR, V.; BUREŠ, J. et al. *Občanský soudní řád*. Komentář. II. díl. 1. vydání. Praha: Panorama, 1985, s. 569

¹⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4718/2010

¹⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 4. 2000, sp. zn. 22 Cdo 900/98, publikovaný v Právních rozhledech. 2000, č. 7, s. 315 - 317

otázka, zda v případě, kdy žalobce upraví petit, ale vindikuje stejnou věc, půjde o změnu vlastnické žaloby nebo jen o úpravu petitu. Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí stanovil, že „podá-li žalobce návrh na vydání nemovitosti podle § 126 odst. 1 ObčZ a později žalobní návrh upraví tak, že nadále žádá o vyklizení nemovitosti, jde pouze o úpravu (upřesnění) návrhu, nikoliv o změnu žaloby, která by vyžadovala souhlas soudu podle § 95 odst. 1 OSŘ. Taková úprava je účinná okamžikem, kdy došla soudu: v případě, že byla provedena při jednání, je účinná ihned.“¹⁴⁶

I zde by bylo vhodné, kdyby tuto problematiku upravoval zákon. Mělo by být stanoveno na zákonné úrovni, kdy má žalobce použít žalobu na vyklizení a kdy žalobu na vydání věci, popř. žalobu na odstranění stavby. Na tuto problematiku sice soudy zaujímají celkem jednotný názor, ale v našem právním řádu nejsou judikáty považovány za pramen práva. Pro právní jistotu vlastníka by bylo vhodnější tuto problematiku upravit zákonem.

6.6. Rozsah vydání věci

Rozsah vydání věci záleží na tom, zda je žalovaným držitel oprávněný nebo neoprávněný nebo zda je jím detentor. Proto budou v následující části rozebrány jednotlivé vztahy a z nich vyplývající rozsah vydání věci.

Úpravu vztahu mezi oprávněným držitelem a vlastníkem věci nalezneme v § 130 odst. 2 a 3 ObčZ. Z tohoto ustanovení vyplývá, že oprávněný držitel má stejná práva jako vlastník. V rámci řešené problematiky je podstatné, že má oprávněný držitel po dobu oprávněné držby právo na plody a užitky z věci. Z toho je možné vyvodit, že k těmto plodům a užitkům nabývá vlastnické právo a není tak povinen je vydat, ani za ně vlastníkovu poskytnout náhradu. Přirozené plody se stávají vlastnictvím oprávněného držitele i přesto, že je neuchopil do držby. To znamená, že mu náleží například nejen otrhané ovoce ze stromu, ale i ovoce, které ze stromu spadlo. V případě právních plodů, je situace složitější. Podle obecného občanského zákoníku platilo, že právní plody náležejí oprávněnému držiteli pouze v případě, že byly vybrány – nepostačovalo, že dospěly. Současný občanský zákoník tuto problematiku takto neupravuje. Spáčil uvádí, že oprávněný držitel

¹⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 1997, sp. zn. 2 Cdon 302/97, publikovaný v Právních rozhledech. 1998, č. 4, s. 192 - 193

má právo na nájem získaný v době oprávněné držby. Pokud jej ale získal dopředu na období, ve kterém se stal neoprávněným držitelem nebo věc vrátil vlastníkov, je povinen vlastníkov zaplatit poměrnou část nájemného.¹⁴⁷

Součástí věci – tedy i to, co k věci připojil a co se stalo částí věci – je oprávněný držitel povinen vydat. Přesto, že to není výslovně stanoveno zákonem, má oprávněný držitel k těmto součástem tzv. *ius tollendi*, to znamená, že má právo si od věci oddělit vše, co připojil, ovšem za předpokladu, že nedojde ke zhoršení podstaty věci. Oproti tomu vlastníkem příslušenství věci zůstává ten, který byl jeho vlastníkem v době, kdy se stalo příslušenstvím věci hlavní.¹⁴⁸

Oprávněný držitel má právo na náhradu nákladů, které byly účelně vynaloženy v rámci oprávněné držby. Za rozsah zhodnocení není možné považovat vynaložené prostředky, nýbrž to, o co se věc ke dni jejího vrácení zhodnotila.¹⁴⁹ Výši i samotnou existenci nároku oprávněného držitele není možné určit dříve, než je věc navracena vlastníkov, a to z důvodu, že až v tomto okamžiku je zřejmé, zda vůbec a popřípadě v jaké výši nárok vznikl. Proto držitel nemá možnost požadovat uspokojení nároku před vrácením věci.¹⁵⁰ Promlčecí doba, práva oprávněného držitele na náhradu nákladů, které byly účelně vynaloženy v rámci oprávněné držby, počíná běžet ode dne následujícího po dni, kdy byl vydán předmět držby.¹⁵¹

Oprávněný držitel se však nemůže domáhat náhrady nákladů, které jsou nutné pro provoz a údržbu věci. Jedná se o náklady, které slouží k zachování věci, nikoli k jejímu vylepšení. Posouzení, zda se jedná o nutné náklady, bude vždy záležet na konkrétní situaci.¹⁵²

Neoprávněný držitel je oproti oprávněnému držiteli povinen vlastníkov vydat věc společně s jejími plody a užitky a nahradit škodu, která byla způsobena neoprávněnou držbou. Neoprávněný držitel si může odpočítat náklady, které

¹⁴⁷ SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 79 - 89

¹⁴⁸ SPÁČIL, J. Základní otázky vlastnické žaloby na vydání věci. *Právní rozhledy*. 2005, č. 16, s. 580

¹⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. srpna 2012, sp. zn. 22 Cdo 3404/2010

¹⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. února 2013, sp. zn. 28 Cdo 1411/2012

¹⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. února 2000, sp. zn. 22 Cdo 1806/98

¹⁵² SPÁČIL, J. Základní otázky vlastnické žaloby na vydání věci. *Právní rozhledy*. 2005, č. 16, s. 580

vynaložil na údržbu a provoz věci. Stejně jako oprávněný držitel si může od věci oddělit to, co připojil, aniž by tím zhoršil její podstatu. Jak bylo uvedeno výše, neoprávněný držitel je povinen vydat vlastníkovu plody a užitky, které byly odděleny za jeho držby; v případě, že je spotřeboval, je musí nahradit.¹⁵³

Rozsah vydání věci detentorem není platným právem upraven – nejspíš se zde uplatní kombinace § 130 a násl. ObčZ a § 458 ObčZ. Detentor oprávněného držitele je povinen vydat věc vlastníkovu. Pokud se jedná o oddělené plody a užitky, je povinen je vydat oprávněnému držiteli, nestanoví-li smlouva nebo zákon něco jiného. V případě náhrady nákladů učiněnými detentorem je nutné rozlišovat, zda byly učiněny s vědomím držitele či nikoliv. Pokud byly provedeny s vědomím držitele, má držitel právo tyto náklady vůči vlastníkovu uplatnit. Nároky detentora vůči oprávněnému držiteli budou řešeny na základě smlouvy, kterou mají mezi sebou uzavřenu. V případě nákladů vynaložených bez vědomí držitele je nutné postupovat podle § 458 ObčZ.¹⁵⁴

Neoprávněný držitel nemá k věci žádná práva, a proto ani nemá možnost ji přenechat jinému do užívání. V případě, že by se tak stalo, stal by se vlastníkem oddělených plodů a užitků vlastníkovu věci hlavní.¹⁵⁵

6.7. Konkurence žaloby na vydání věci s jinými žalobami

Nejdříve bude rozebrán vztah žaloby na vydání věci a žaloby na náhradu škody. Sedláček uvádí, že předmětem žaloby na vydání věci může být pouze vydání zadržované věci, nikoliv však náhrada škody. Uvádí, že žaloby jsou si podobné a zabývá se vztahem mezi nimi. Obě žaloby u žalovaného předpokládají protiprávní čin. U žaloby na náhradu škody musí být, oproti žalobě reivindikační, prokázáno, že byl tento protiprávní čin spáchán zaviněně. Žaloba na náhradu škody předpokládá, oproti žalobě na vydání věci, že byla žalobci způsobena hmotná újma. U žaloby na náhradu škodu je žalovaným ten, kdo zasáhl do

¹⁵³ SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 83

¹⁵⁴ SPÁČIL, J. Základní otázky vlastnické žaloby na vydání věci. *Právní rozhledy*. 2005, č. 16, s. 581

¹⁵⁵ SPÁČIL, J. Základní otázky vlastnické žaloby na vydání věci. *Právní rozhledy*. 2005, č. 16, s. 581

žalobcova jmění, oproti tomu v žalobě na vydání věci je žalovaným ten, kdo věc žalobci zadržuje.¹⁵⁶

Pokud rušitel neoprávněně zadržuje věc, má její vlastník možnost požadovat nejen její vydání, ale i náhradu škodu. Je zřejmé, že vlastník věci má možnost požadovat náhradu škody, která mu vznikla neoprávněnou držbou. Bude tomu tak například v situaci, kdy měl vlastník sjednanou nájemní smlouvu ohledně zadržované věci. Vlastník tak přijde o zisk z nájmu a ještě bude muset zaplatit pokutu, tuto způsobenou škodu pak může žádat vedle vydání věci.¹⁵⁷

Otázkou je, zda může žalobce požadovat po rušiteli místo vydání věci náhradu škody ve výši ceny věci. Spáčil vychází z toho, že neoprávněné zadržování vlastnickovy věci je újmou i škodou. Újma je způsobena oslabením právního vztahu. Z těchto skutečností vyvozuje, že vlastníkovu vzniká zároveň s právem na vydání věci i právo na náhradu škody. Pokud byla věc vydána, zanikne právo na náhradu škody, protože tu škoda již nebude. Za předpokladu, že nevznikly jiné škody, jak bylo popsáno výše. Oproti tomu úspěšným uplatněním práva na náhradu škody nezaniká právo na vydání věci. Pokud bude žalobci věc vydána, vznikne mu povinnost vydat bezdůvodné obohacení, které získal poskytnutím peněžitého plnění. Tento názor však není podložen judikaturou, a tak Spáčil doporučuje uplatnit tam, kde tomu nebrání závažné důvody, právo na vydání věci. Výhoda je i v tom, že žalobce nemusí dokazovat objektivní předpoklady odpovědnosti za škodu.¹⁵⁸

Vztah reivindikační žaloby a žaloby z bezdůvodného obohacení je ještě komplikovanější než vztah výše popsany. Právní teorie ani praxe na tuto problematiku nemá jednotný názor. Touto situací se zabýval rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 2. 2000, který připouští, že žalobu na vydání věci je možné posoudit jak jako reivindikaci, tak též jako žalobu z bezdůvodného obohacení. Za předpokladu, že byly splněny podmínky stanovené v § 451 a násl. ObčZ, má ten, na jehož úkor došlo k bezdůvodnému obohacení, možnost domáhat se všeho, co bylo takto nabyto. Uvádí, že tento postup je dokonce většinou výhodnější, protože

¹⁵⁶ SEDLÁČEK, J. Vlastnické právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 152 - 153

¹⁵⁷ SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 85

¹⁵⁸ SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 87 - 88

je možné požadovat vydání buď zadržované věci, nebo jejího peněžitého ekvivalentu.¹⁵⁹ Tento rozsudek je však ojedinělý, nelze hovořit o konstantní judikatuře.

Spáčil se s názorem vyjádřeným ve výše zmíněném rozsudku neztotožnil, přiklání se spíše k tomu, že uplatnění práva na vydání věci vylučuje právo z bezdůvodného obohacení. Pro podložení toho názoru uvádí několik argumentů. Jedním z nich je obsahový rozdíl v úpravě rozsahu vydání věci. Ten, kdo vydává předmět bezdůvodného obohacení, má právo požadovat náhradu nutných nákladů, jež na věc vynaložil. Oproti tomu v reivindikačním sporu má právo na náhradu nutných nákladů pouze neoprávněný držitel a to jen v případě, může-li si je odečíst od vlastnických nároků uvedených v § 131 odst. 1 ObčZ. Dále je nutné poukázat na to, že pokud nestanoví zákon jinak, má oprávněný držitel stejná práva jako vlastník. Z toho vyplývá, že v důsledku užívání nebo dokonce i spotřebováním věci oprávněným držitelem nedochází k bezdůvodnému obohacení. Dalo by se vyvodit, že by se § 458 ObčZ měl aplikovat pouze v případě, na který není možné současně aplikovat § 130 a násl. ObčZ.¹⁶⁰

Nyní bude řešena otázka konkurence žaloby na vydání věci a žaloby na vrácení plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy podle § 457 ObčZ. V případě, že z neplatné anebo ze zrušené smlouvy nebylo plněno na obou stranách, je možné žalovat na vydání věci. V opačném případě je nutné postupovat podle § 457 ObčZ. Nejvyšší soud ČR v rozsudku ze dne 5. 9. 2000 dovozuje, že domáhá-li se žalobce po žalovaném vydání věci, která byla převedena na základě neplatné smlouvy nebo smlouvy, která byla zrušena, je třeba jeho nárok posuzovat v souladu s § 457 ObčZ, podle kterého je-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, jsou účastníci povinni si vrátit vše, co na jejím základě získali.¹⁶¹ Žaloba na vrácení plnění podle § 457 ObčZ není vlastnickou žalobou. Předpokladem úspěšnosti této žaloby není vlastnictví účastníků, ale skutečnost, že došlo k plnění z neplatné anebo ze zrušené smlouvy.¹⁶²

¹⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 2. 2000, sp. zn. 33 Cdo 2034/98

¹⁶⁰ SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 91 - 93

¹⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 9. 2000, sp. zn. 22 Cdo 389/99

¹⁶² SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 95

Podle judikatury nemůže být žaloba na plnění z neplatné anebo ze zrušené smlouvy úspěšná v případě, že ve výroku rozsudku není možné vymezit vzájemnou restituční povinnost účastníků smlouvy. Smyslem takového postupu je zamezit situacím, kdy plnění ze smlouvy vrátí pouze jeden z účastníků. Až do 90. let 20. století nemohl převodce z takové smlouvy úspěšně podat žalobu na určení vlastnického práva, protože podle dřívější judikatury nebyl naléhavý právní zájem na určení v případě, že bylo možné žalovat na plnění. Tato situace se však změnila, a to po zjištění, že rozsudek soudu, kterým bylo vyhověno žalobě na vydání věci, není možné použít jako podklad pro zápis do katastru nemovitostí. Žaloby na určení vlastnického práva začaly být aplikovány i v rámci plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy, čímž došlo k oslabení pozice účastníka, který na základě smlouvy poskytl peněžitě plnění. Jakmile totiž převodce dosáhne určení vlastnického práva, má možnost věc převést třetí osobě, která je oprávněna ji po původním nabyvateli vindikovat, jelikož nebyla účastníkem předchozí smlouvy.¹⁶³

Nejvyšší soud ČR se snažil na tuto situaci reagovat. Stanovil, že pokud se určovací žaloba opírá o fakt, že došlo k plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy, je nutné při posuzování naléhavého právního zájmu na určení vlastnického práva přihlídnout k tomu, zda byla současně podána žaloba na vzájemné vrácení plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy v případě, že už k vzájemnému vrácení plnění nedošlo.¹⁶⁴ Ani tento judikát však problém zcela nevyřešil – přestože žalobce dosáhne určení vlastnického práva pouze s uložení restituční povinnosti, neznamená nesplnění této povinnosti nemožnost s věcí právně nakládat.

Dále je nutné se zabývat konkurencí žaloby na vydání věci a žaloby na vrácení věci opírající se o obligační právo ze smlouvy. Ani řešení této problematiky není jednoznačné. Fiala a Švestka uvádějí, že tam, kde je možné úspěšně uplatnit žalobu ze smlouvy, je vyloučena reivindikace. Autoři svůj názor odůvodňují tím, že obligační právo je speciální vůči právu věcnému, a proto ho vylučuje.¹⁶⁵

¹⁶³ SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 93 - 94

¹⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 9. 2000, sp. zn. 22 Cdo 389/99

¹⁶⁵ FIALA, J.; ŠVESTKA, J. Úvaha nad ochranou vlastnického práva se zvláštním zřetelem k vlastnickým žalobám. *Socialistická zákonnost*. 1971, č. 2, s. 78

Z platného občanského zákoníku však nevyplývá, že by tzv. konkurence nároků nebyla možná. Spáčil se neztotožňuje s názorem Fialy a Švestky, že je obligační právo speciální vůči právu věcnému. Poznává, že právo vlastníka na vydání věci je stejně tak relativním právem jako právo na vrácení vypůjčené věci. Z tohoto důvodu zastává názor, že vlastník věci má v případě, že mu detentor nevrátí věc poté, co vypršela obligační smlouva, na jejímž základě ji měl oprávněně v detenci, možnost podat jak žalobu na vydání věci, tak žalobu z obligačního poměru.¹⁶⁶

Předpokladem žaloby na vrácení půjčené věci není vlastnictví žalobce, ale skutečnost, že věc byla půjčena žalovanému a že doba výpůjčky uplynula. Žalobní petit je vhodné formulovat na „vrácení věci“. Povinnost věc vrátit je širší než povinnost věc vydat, zahrnuje například i povinnost žalovaného získat zpět věc, kterou neoprávněně převedl na jiného.¹⁶⁷

V této kapitole je potřebné se zabývat také vztahem žaloby na vydání věci a žaloby negatorní. Žaloba negatorní neboli zápůrčí má svůj základ, stejně jako žaloba na vydání věci, v § 126 odst. 1 ObčZ. Jedná se o hmotněprávní vztah mezi vlastníkem a tím, jež do jeho vlastnického práva neoprávněně zasahuje jiným způsobem, než neoprávněným zadržováním věci. Pro tento vztah je charakteristická povinnost rušitele upustit od neoprávněných zásahů a uvést věc do předešlého stavu. Žalobcem je tedy v obou případech vlastník věci, žalovaný se však liší.¹⁶⁸

Vztahem žaloby na vydání věci a žaloby zápůrčí se zabýval Nejvyšší soud ČR. Uvádí, že obě žaloby mají odlišný skutkový základ, závislý na způsobu, jakým žalovaný zasahuje do výkonu vlastnického práva. Není však vyloučeno, aby žalobce uplatnil oba nároky v jedné žalobě, tedy aby žalovaný vydal neoprávněně zadržovanou věc a zároveň se zdržel dalších neoprávněných zásahů do vlastnických práv žalobce. Nejvyšší soud ČR také připouští v rámci žaloby negatorní uplatnit žalobní návrh na vyklizení pozemku v případě, že je uplatněn

¹⁶⁶ SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 96 - 97

¹⁶⁷ SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 97

¹⁶⁸ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. et al. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 698 - 699

nárok na uvedení pozemku do původního stavu a je tedy potřebné odklidit movité věci vnesené žalovaným na pozemek, ovšem za předpokladu, že žalovaný nepopírá vlastnické právo žalobce k pozemku a není ani jeho detentorem.¹⁶⁹

6.8. Úprava podle nového občanského zákoníku

Žaloba na vydání věci je v novém občanském zákoníku upravena v § 1040 a § 1041. V § 1040 NOZ je stanoveno, že vlastník se může domáhat vydání věci, jež je mu neprávem zadržována. V druhém odstavci je vyloučena možnost uplatnění vindikační žaloby v případě, kdy nevlastník převede věc na jinou osobu, ale následně se převodce stane vlastníkem té věci. Úprava zajišťuje, aby se tento převodce nemohl domáhat vydání věci s odůvodněním svého právě nabytého vlastnického práva a netěžil tak ze svého předchozího protiprávního jednání. V § 1041 NOZ je stanoveno, že vindikovaná věc musí být identifikovatelná, a proto zpravidla není možné žalovat na vydání druhově určených věcí, jež byly smíšeny s ostatními, což uvádí druhý odstavec.¹⁷⁰

Nový občanský zákoník dále upravuje žalobu negatorní a žalobu z domnělého vlastnictví. Negatorní žaloba je upravena v § 1042 NOZ, kde stanoví, že se vlastník může domáhat ochrany vlastnického práva proti každému, kdo mu do něj neprávem zasahuje nebo je ruší jinak než tím, že mu věc neoprávněně zadržuje. V § 1043 a § 1044 NOZ je upravena žaloba z domnělého vlastnického práva neboli žaloba publiciánská. Tato úprava dává oprávněnému držiteli proti tomu, jež má slabší právo, stejnou možnost žalovat jako má vlastník. Tato možnost je dána i detentorovi věci.¹⁷¹

¹⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 11. 2000, sp. zn. 22 Cdo 2602/98

¹⁷⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník, § 1040 - 1041

¹⁷¹ Zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník, § 1042 - 1043

7. Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala žalobou na vydání věci, která je jedním z nejvýznamnějších prostředků ochrany vlastnického práva. Zabývala jsem se úpravou žaloby na vydání věci v římském právu, v současné době a dále jsem se snažila nastínit, jaké změny přinese nový občanský zákoník.

Abych docílila kompletního zpracování problematiky žaloby na vydání věci, považovala jsem za potřebné se zabývat i instituty souvisejícími s úpravou této žaloby. Bylo nutné vymezit to, čemu je ochrana poskytována. Z tohoto důvodu se zabývám vymezením pojmu, obsahu a předmětu vlastnického práva. Dále bylo nutné upozornit i na jiné prostředky ochrany vlastnického práva.

Dále jsem považovala za potřebné vymezit obecně náležitosti žaloby. Aby byla žaloba, tedy i žaloba na vydání věci úspěšná, musí obsahovat tyto náležitosti.

V hlavní části své diplomové práce jsem se zabývala úpravou žaloby na vydání věci platným občanským zákoníkem. V rámci této části jsem nastínila i vztah této žaloby k ostatním žalobám, protože v praxi vznikají problémy ohledně toho, jakou žalobu použít.

I přesto že je žaloba na vydání věci významným prostředkem ochrany vlastnického práva, není v občanském zákoníku dostatečně upravena. Z tohoto důvodu jsem musela při jejím zpracování vycházet ze soudní judikatury a právní teorie. Ne vždy jsou však názory právních teoretiků a soudů jednotné. Rozdílné názory se objevují i v rámci soudního rozhodování. Při aplikaci žaloby na vydání věci tak mohou vznikat problémy a je tak oslabeno právní postavení vlastníka. Není správné, že vlastnické právo jako jedno ze základních lidských práv je tak málo chráněno zákonem.

Za jeden z hlavních problémů považuji situaci, kdy neoprávněný držitel věc ztratí, zničí nebo poškodí, poté co je podána žaloba. Na tuto situaci zákon nemyslí a neupravuje ji. Vlastník věci ztrácí možnost věc úspěšně vindikovat. Zákon by tuto situaci měl upravovat, bylo by vhodné vymezit, jak má vlastník postupovat. Tím by došlo ke zlepšení jeho právního postavení.

Dále bych považovala za vhodné, aby bylo na zákonné úrovni upraveno, za jakých podmínek má znít žaloba na vyklizení, vydání věci, popřípadě

odstranění stavby. Na tuto problematiku je sice celkem jednotná judikatura, přesto v praxi dochází k problémům a dochází tak k oslabení právní jistoty. Bylo by tedy vhodné, kdyby tato problematika byla podrobněji upravena zákonem.

8. Resumé

The theme of my thesis is an action of detinue as a legal remedy for a property protection in the legal system of the Czech republic. By this action, owner of the asset sues for the protection of his property law a person who illegally posses a tangible asset. For an action of detinue to succeed, owner of the asset have to prove the ownership of that tangible asset to be extradited and that the defendant acts illegally. The similar protection is provided by the Civil code to an competent holder and detentor.

In the first part of the thesis, I deal with an arrangement of detinue in the Roman law. Action of detinue was modified in the detail by Roman law. There were specified basic principles which have not fundamentally changed because Roman law got them right.

The second part of the thesis deals with a legal definition of ownership and its detailed description with focus on the object of ownership. It is necessary to define what is afforded protection. Law of property as one of the basic human right is modified by the Declaration of Basic Rights and Freedom of the Czech republic.

Afterwards, I deal with property law protection. I analyse general forms of property law protection that are used to protect not only property law. Among general forms of property law protection belong self-support, protection of peaceful state provided by state authorities and of course protection guaranteed by the courts, which is preferred by the civil code.

One can claim a property by taking a legal action which of course has to meet certain legal requirements to succeed. I refer to those requirements in a separate chapter.

Detinue is modified by civil code but this modification is not satisfactory. Therefore, it was necessary to deal with the relevant resolving practise shaped by the set practise of the courts. In the main part of the thesis there is specified who is authorized to take the legal action, against whom, what has to be proven and what is the object of detinue.

During the thesis I draw attention to changes brought by the new civil code which will come into force by the year 2014.

9. Seznam použitých zdrojů

Monografie:

- HRDINA, A. I.; DOSTALÍK, P. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010
- HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. Díl I. Páté vydání, Praha: Nakladatelství J. Otto, spol. s r. o., 1921
- KINCL, J.; URFUS, V.; SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 1995
- PAVLÍČEK, V. a kol. *Ústava a ústavní řád České republiky*. Komentář. 2. díl. 2. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2002
- KLÍMA, K. et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. rozšířené vydání. 2. díl. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009
- KNAPP, V.; KNAPPOVÁ, M.; ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. et al. *Občanské právo hmotné I*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2005
- KNAPP, V. *Vlastnictví v lidové demokracii: právní úprava vlastnictví v Československé republice*. Praha: Orbis, 1952
- HAVLAN, P. *Veřejné vlastnictví v právu a společnosti*. Praha: C. H. Beck, 2008
- SEDLÁČEK, J., ROUČEK, F. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl II. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, reprint Codex Bohemia, 1935
- HULVA, T. *Ochrana majetku*. Praha: Linde Praha, a.s., 2008
- FIALA, J.; KINDL, M. et al. *Občanský zákoník*. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009
- ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. et al. *Občanský zákoník I*. Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009

- HOLUB, M.; POKORNÝ, M.; BIČOVSKÝ, J. *Občan a vlastnictví v českém právním řádu*. Praha: Linde a.s., 2002
- HOLUB, M. et al. *Občanský zákoník*. Komentář. 1. svazek. 2. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2003
- FIALA, J. et al. *Občanské právo*. 2. Aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012
- WINTEROVÁ, A. et al. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2011
- DRÁPAL, L.; BUREŠ, J. et al. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200 za*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009
- DAVID, L.; IŠTVÁNEK, F.; JAVŮRKOVÁ, N.; KASÍKOVÁ, M.; LAVICKÝ, P. et al. *Občanský soudní řád*. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009
- SCHELLEOVÁ, I. et al. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006
- SPÁČIL, J. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2005
- ELIÁŠ, K. et al. *Občanský zákoník*. Velký akademický komentář. 1. Svazek. Praha: Linde Praha, a.s., 2008
- KNAPPOVÁ, M. et al. *Občanské právo hmotné*. Sv I. Praha: Codex, 1997
- BUREŠ, J.; DRÁPAL, J.; MAZANEC, M. *Občanský soudní řád*. Komentář. 5. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2001
- HANDLAR, V.; BUREŠ, J. et al. *Občanský soudní řád*. Komentář. II. díl. 1. vydání. Praha: Panorama, 1985, s. 569
- SEDLÁČEK, J. *Vlastnické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 152 a násl.

Odborné články:

- ELIÁŠ, K. Stálost vlastnického práva a jeho proměny. *Právní rádce*. 2009, č. 4
- ELIÁŠ, K. Věc jako pojem soukromého práva. *Právní rozhledy*. 2007, č. 4
- ELIÁŠ, K. Proč se svépomoci říká svépomoc. *Právní rozhledy*. 2003, č. 10
- PULKRÁBEK, Z. Svépomoc v soukromém právu. *Právní rozhledy*. 2001, č. 7
- MACUR, J. Svépomoc v právním řádu České republiky. *Právní rozhledy*. 1996, č. 3
- RICHTER, J. Ochrana pokojného stavu. *Právní rádce*. 1995, č. 6
- VRCHA, P. Náležitosti žaloby. *Právní rádce*. 2004, č. 1
- SPÁČIL, J. Základní otázky vlastnické žaloby na vydání věci. *Právní rozhledy*. 2005, č. 16
- KRÁLÍK, M. Povinnost žalobce prokázat držbu věci žalovaným v řízení o vindikační žalobě.
- SPÁČIL, J. Reivindikace – pojem a otázky vzniku. *Socialistické soudnictvo*. 1987, č. 7
- FIALA, J.; ŠVESTKA, J. Úvaha nad ochranou vlastnického práva se zvláštním zřetelem k vlastnickým žalobám. *Socialistická zákonnost*. 1971, č. 2
- SPÁČIL, J. Aktuální otázky žaloby na vydání věci (reivindikace) v judikatuře Nejvyššího soudu. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 10
- KNAPPOVÁ, M. Držba. *Právo a zákonnost*. 1992, č. 10

Judikatura:

- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 21 Cdo 909/2003, publikované v Soudní judikatuře, 2003, č. 9
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4718/2010
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 11. 2007, sp. zn. 28 Cdo 4178/2007
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. července 1999, sp.zn. 2 Cdon 1794/96
- Rozsudek Nejvyššího soud ČR ze dne 10. 10. 2000 sp. zn. 22 Cdo 1589/99, publikovaný v Právních rozhledech. 2001, č. 1
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 9. 2000 sp. Zn. 22 Cdo 389/99, publikovaný v Právních rozhledech. 2001, č. 3
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 8. 2000, sp. Zn. 22 Cdo 536/2000, publikovaný v Právních rozhledech. 2003, č. 9
- Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6 2000, sp. zn. Cpjn 38/98
- Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. Cpjn 201/2005
- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 78/06
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 8. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1203/99
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 4. 2000, sp. zn. 22 Cdo 900/98
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR zde dne 10. 11. 2000, sp. zn. 22 Cdo 740/99
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 10. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1474/2002, publikovaný v Právních rozhledech. 2002, č. 12
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 1997, sp. zn. 2 Cdon 180/96, R 26/1998

- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 22 Cdo 5269/2007
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 29. 3. 1973, Cpj 25/73, publikované jako R 53/93 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 186 – 187
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4718/2010
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 4. 2000, sp. zn. 22 Cdo 900/98, publikovaný v Právních rozhledech. 2000, č. 7, s. 315 - 317
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 1997, sp. zn. 2 Cdo 302/97, publikovaný v Právních rozhledech. 1998, č. 4, s. 192 - 193
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. srpna 2012, sp. zn. 22 Cdo 3404/2010
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. února 2013, sp. zn. 28 Cdo 1411/2012
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. února 2000, sp. zn. 22 Cdo 1806/98
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 2. 2000, sp. zn. 33 Cdo 2034/98
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 9. 2000, sp. zn. 22 Cdo 389/99
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 11. 2000, sp. zn. 22 Cdo 2602/98

Právní předpisy:

- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník

- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje:

- Důvodová zpráva k NOZ ze dne 3. února 2012. In: Nový občanský zákoník [online]. [cit. 2013 – 02 - 16]. Dostupná z [www:
http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf](http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf)